

Kohtulahendite kogumik

ÜLDKOHTU OTSUS (kolmas koda laiendatud koosseisus)

13. detsember 2018*

Riigiabi – Lennukite maapealse käitamise abiteenused – SEA tehtud kapitali suurendamine ettevõttes Sea Handling – Otsus, millega abi tunnistatakse siseturuga kokkusobimatuks ning kohustatakse see tagasi nõudma – Mõiste „abi“ – Riigile omistatavus – Erainvestori kriteerium – Võistlevuse põhimõte – Kaitseõigused – Õigus heale haldusele – Õiguspärane ootus

Kohtuasjas T-167/13,

Comune di Milano (Itaalia), esindajad: advokaadid S. Grassani ja A. Franchi, hiljem advokaat S. Grassani,

hageja,

versus

Euroopa Komisjon, esindajad: G. Conte ja D. Grespan,

kostja,

mille ese on ELTL artikli 263 alusel esitatud nõue tühistada komisjoni 19. detsembri 2012. aasta otsus (EL) 2015/1225 kapitali suurendamiste kohta, mida ettevõtja SEA SpA tegi ettevõtja Sea [Handling] SpA kasuks (SA.21420 (C 14/10) (ex NN 25/10) (ex CP 175/06)) (ELT 2015, L 201, lk 1),

ÜLDKOHUS (kolmas koda laiendatud koosseisus),

koosseisus: president M. van der Woude, kohtunikud V. Kreuzsitz (ettekandja), I. S. Forrester, N. Póltorak ja E. Perillo,

kohtusekretär: vanemametnik J. Palacio González,

arvestades menetluse kirjalikku osa ja 28. veebruari 2018. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

otsuse¹

I. Vaidluse taust

A. Üldine taust

- 1 SEA SpA on äriühing, kes haldab Milano-Linate ja Milano-Malpensa (Itaalia) lennujaamu. Aastatel 2002–2010 (edaspidi „asjaomane ajavahemik“) olid selle omanikud peaaegu täies ulatuses avaliku sektori asutused, see tähendab 84,56% hagejale Comune di Milanole (Itaalia), 14,56% Provincia di Milanole (Itaalia) ja 0,88% teistele avalik-õiguslikele ja eraõiguslikele aktsionäridele. 2011. aasta detsembris omandas F2i – Fondi Italiani per le infrastrutture SGR SpA (edaspidi „F2i“) tema hallatava kahe fondi vahendusel 44,31% SEA kapitalist, sealhulgas ühe osa hagejale kuulunud kapitalist (29,75%) ja kogu Provincia di Milanole kuulunud kapitali (14,56%).
- 2 SEA osutas kuni 1. juunini 2002 ise lennukite maapealse käitluse abiteenuseid Milano-Linate ja Milano-Malpensa lennujaamades. Pärast seda, kui jõustus 13. jaanuari 1999. aasta dekreet nr 18/99 (*Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana* nr 28, 4.2.1999), millega võeti Itaalia õigussüsteemi üle nõukogu 15. oktoobri 1996. aasta direktiiv 96/67/EÜ juurdepääsu kohta maapealse käitluse turule ühenduse lennujaamades (EÜT 1996, L 272, lk 36; ELT eriväljaanne 07/02, lk 496), viis SEA selle direktiivi artikli 4 lõikes 1 sätestatud kohustuse alusel läbi lennukite maapealse käitamise abiteenuste ja oma muu tegevuse raamatupidamisliku ja õigusliku eraldamise. Ta asutas selleks otstarbeks uue äriühingu, mis on tema kontrolli all ja mille nimi on Sea Handling SpA. Sea Handling osutas lennukite maapealse käitamise abiteenuseid Milano-Linate ja Milano-Malpensa lennujaamades alates 1. juunist 2002.

B. Haldusmenetlus

- 3 13. juuli 2006. aasta kirjaga esitati Euroopa Ühenduste komisjonile kaebus väidetavate abimeetmete kohta, mida anti ettevõtjale SEA Handling (edaspidi „kõnealused meetmed“).
- 4 6. oktoobri 2006. aasta kirjaga küsis komisjon Itaalia ametiasutustelt kaebuse kohta selgitusi. Itaalia ametiasutused palusid pikendada vastamise tähtaega ning selle pikendamisega nõustuti; seejärel edastasid nad 9. veebruari 2007. aasta kirjaga nõutud selgitused.
- 5 30. mai 2007. aasta kirjaga teatas komisjon kaebuse esitajale, et tal ei ole juhtumi kohta piisavalt teavet, et teha otsus riigi ressursside ülemineku kohta Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses, ja et seetõttu ei olnud nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määruse (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [ELTL] artikli 108 kohaldamiseks (EÜT 1999, L 83, lk 1; ELT eriväljaanne 08/01, lk 339), artikli 20 lõike 2 tähenduses kõnealuste meetmete hindamine piisavalt põhjendatud. 24. juuli 2007. aasta kirjaga esitas kaebuse esitaja komisjonile lisateavet. Seejärel otsustas komisjon kaebuse uuesti läbi vaadata.
- 6 3. märtsi 2008. aasta kirjaga palus komisjon Itaalia ametiasutustel esitada koopia 26. märtsil 2002. aastal sõlmitud ametiühingute lepingust (edaspidi „26. märtsi 2002. aasta ametiühingute leping“). 10. aprilli 2008. aasta kirjaga esitasid Itaalia ametiasutused nõutud dokumendi.
- 7 20. novembri 2008. aasta kirjaga esitasid Itaalia ametiasutused komisjonile 13. juunil 2008 sõlmitud ametiühingute lepingu (edaspidi „13. juuni 2008. aasta ametiühingute leping“).

1 Esitatud on üksnes käesoleva kohtuotsuse punktid, mille avaldamist peab Üldkohus otstarbekaks.

- 8 23. juuni 2010. aasta kirjaga teatas komisjon Itaalia ametiasutustele oma otsusest algetada Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 lõike 2 kohane menetlus (edaspidi „algatamise otsus“) ja palus Itaalia ametiasutustel esitada teatud teave ja andmed, mis olid vajalikud kõnealuste meetmete siseturuga kokkusobivuse hindamiseks. Algatamise otsuse avaldamisega Euroopa Liidu Teatajas 29. jaanuaril 2011 (ELT 2011, C 29, lk 10) palus komisjon huvitatud isikutel esitada oma märkused kõnealuste meetmete kohta kuu aja jooksul pärast otsuse avaldamist.
- 9 Itaalia ametiasutused palusid pikendada vastuse esitamise tähtaega ja nende palve rahuldati; nad esitasid hagejapoolsed märkused 20. septembri 2010. aasta kirjaga.
- 10 Sea Handling ja SEA palusid pikendada märkuste esitamise tähtaega ning nende palve rahuldati; nad esitasid oma märkused algatamise otsuse kohta 21. märtsi 2011. aasta kirjaga.
- 11 7. aprilli 2011. aasta kirjaga edastas komisjon huvitatud kolmandate isikute märkused Itaalia ametiasutustele ja palus neil esitada oma märkused. Itaalia ametiasutused palusid pikendada neid puudutavat tähtaega ja nende palve rahuldati; nad esitasid oma märkused kolmandate isikute märkuste kohta ja uued argumendid konsultatsioonibüroo tehtud uuringu kujul.
- 12 11. juuli 2011. aasta kirjaga palus komisjon Itaalia ametiasutustel esitada teave, mida ta oli palunud esitada juba algatamise otsuses. Itaalia ametiasutused palusid kaks korda pikendada vastamiseks antud tähtaega, aga vaid üks palve rahuldati; nad esitasid nõutud teabe 15. septembri 2011. aasta kirjaga.
- 13 21. oktoobril 2011 täiendasid Itaalia ametiasutused oma varem esitatud märkusi.
- 14 19. juunil ja 23. novembril 2012 toimus komisjoni talituste ja Itaalia ametiasutuste kaks koosolekut. Pärast esimest koosolekut esitasid Itaalia ametiasutused 2. juuli ja 10. juuli 2012. aasta kirjadest täiendavaid põhjendusi.

C. Vaidlustatud otsus

- 15 19. detsembril 2012 võttis komisjon vastu otsuse (EL) 2015/1225 kapitali suurendamiste kohta, mida ettevõtja SEA tegi ettevõtja Sea [Handling] kasuks (SA.21420 ((C 14/10) (ex NN 25/10) (ex CP 175/06)), teatavaks tehtud numbri C(2012) 9448 all (ELT 2015, L 201, lk 1, edaspidi „vaidlustatud otsus“).
- 16 Vaidlustatud otsuse resolutsioonis märkis komisjon eelkõige, et „[e]ttevõtja SEA igal aastal ajavahemikus 2002–2010 [...] Sea Handling kasuks teostatud kapitali suurendamiste näol (mille hinnanguline kogusumma on 359,644 miljonit eurot) on tegemist Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 kohase riigiabiga“ (artikkel 1) ja et „[k]õnealused riigiabimeetmed, mis on võetud vastuolus [ELTL] artikli 108 lõikega 3, on siseturuga kokkusobimatud“ (artikkel 2). Seetõttu otsustas ta, et „[Itaalia Vabariik] on kohustatud artiklis 1 mainitud abisummad abisaajalt sisse nõudma“ (artikli 3 lõige 1).

II. Menetlus ja poolte nõuded

- 17 Hageja esitas 18. märtsil 2013 Üldkohtu kantseleisse hagiavalduse käesoleva asja algetamiseks.
- 18 Eraldi dokumendiga, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 21. märtsil 2013, esitas hageja ajutiste meetmete kohaldamise taotluse, mis registreeriti numbriga T-167/13 R. Kuna hageja loobus oma ajutiste meetmete kohaldamise taotlusest, kustutati kohtuasi T-167/13 R Üldkohtu registrist 20. juuni 2013. aasta kohtumäärusega Comune di Milano vs. komisjon (T-167/13 R, ei avaldata, EU:T:2013:331), ning kohtukulude kandmine jäeti otsustamiseks edaspidi.

- 19 F2i esitas 10. mail 2013 Üldkohtu kantseleisse avalduse menetlusse astumiseks hageja nõuete toetuseks. 4. novembri 2014. aasta kohtumäärusega Comune di Milano vs. komisjon (T-167/13, ei avaldata, EU:T:2014:936) jättis Üldkohtu neljanda koja president menetlusse astumise taotluse rahuldamata.
- 20 Üldkohtu kantseleisse 5. juunil 2013 saabunud eraldi dokumendiga esitas komisjon Üldkohtu 2. mai 1991. aasta kodukorra artikli 114 alusel vastuvõetamatuse vastuväite. Hageja esitas selle vastuväite kohta oma seisukoha 22. juulil 2013. Üldkohtu 9. septembri 2014. aasta kohtumäärusega lisati vastuväide põhiküsimuse juurde, kohtukulude kandmine otsustatakse edaspidi.
- 21 Kuna Üldkohtu kodade koosseisu muudeti Üldkohtu kodukorra artikli 27 lõike 5 alusel, määrati ettekandja-kohtunik kolmandasse kotta ning seetõttu anti käesolev kohtuasi lahendada kolmandale kojale.
- 22 Kuna ühel kolmanda koja kohtunikul esines takistus käesoleva asja arutamisel osalemiseks, määras Üldkohtu president koja koosseisu täiendamiseks uue kohtuniku.
- 23 Kolmanda koja ettepanekul otsustas Üldkohus kodukorra artikli 28 alusel suunata käesoleva kohtuasja ning kohtuasjad T-125/13, Itaalia Vabariik vs. komisjon ja T-152/13, Sea Handling vs. komisjon, milles oli samuti vaidlustatud otsuse tühistamist taotletud, laiendatud kojale.
- 24 Kuna kolmanda koja ühel kohtunikul esines takistus, mida mainiti eespool punktis 22, siis määras Üldkohtu president Üldkohtu asepresidendi täiendama kolmandat koda laiendatud koosseisus.
- 25 Kolmanda koja laiendatud koosseisus presidendi 21. aprilli 2017. aasta kohtumäärusega, mis tehti pärast poolte ärakuulamist, liideti kohtuasjad T-125/13, T-152/13 ja T-167/13 menetluse suulise osa ja kohtuotsuse huvides vastavalt kodukorra artiklile 68.
- 26 Ettekandja-kohtuniku ettepanekul otsustas Üldkohus (kolmas koda laiendatud koosseisus) avada menetluse suulise osa.
- 27 Kodukorra artikli 19 lõike 2 alusel andis kolmanda koja laiendatud koosseisus president kojale otsustada küsimuse kohtuasjade T-125/13, T-152/13 ja T-167/13 lahutamiseks menetluse suulise osa ja kohtuotsuse huvides ning kohtuasja T-125/13 Üldkohtu registrist kustutamiseks.
- 28 22. jaanuari 2018. aasta kohtumäärusega Itaalia jt vs. komisjon (T-125/13, T-152/13 ja T-167/13, ei avaldata, EU:T:2018:35) Üldkohus esiteks lahutas kohtuasjad T-125/13, T-152/13 ja T-167/13 menetluse suulise osa ja kohtuotsuse huvides vastavalt kodukorra artikli 68 lõikele 3; teiseks kustutas kohtuasja T-125/13 Üldkohtu registrist; kolmandaks tuvastas, et Sea Handlingu poolt kohtuasjas T-152/13 esitatud hagi kohta on otsuse tegemise vajadus ära langenud; ja neljandaks otsustas jätta kohtuasjas T-167/13 kohtukulude üle otsustamine edaspidiseks.
- 29 Poolte kohtukõned ja vastused Üldkohtu suuliselt esitatud küsimustele kuulati ära 28. veebruari 2018. aasta kohtuistungil.
- 30 Hageja palub Üldkohtul:
- tühistada vaidlustatud otsus;
 - teise võimalusena tühistada vaidlustatud otsuse artiklid 3, 4 ja 5;
 - mõista kohtukulud välja komisjonilt.

31 Komisjon palub Üldkohtul:

- jätta hagi rahuldamata;
- mõista kohtukulud välja hagejalt.

III. Õiguslik käsitlus

A. Vastuvõetavus

- 32 Komisjon vaidleb vastu käesoleva hagi vastuvõetavusele, märkides, et vaidlustatud otsus ei puuduta hageja individuaalselt ja et ta ei ole tõendanud „konkreetsset ja sõltumatut põhjendatud huvi“.
- 33 Mis puudutab esiteks küsimust, kas vaidlustatud otsus puudutab hagejat individuaalselt, siis tuleb märkida, et väljakujunenud kohtpraktikast tuleneb, et muud õigussubjektid kui otsuse adressaat saavad väita, et otsus neid individuaalselt puudutab üksnes siis, kui see mõjutab neid mingi neile omase tunnuse või neid iseloomustava faktilise olukorra tõttu, mis neid kõigist teistest isikutest eristab, ning seega individualiseerib neid sarnaselt otsuse adressaadiga (15. juuli 1963. aasta kohtuotsus Plaumann vs. komisjon, 25/62, EU:C:1963:17, lk 197; 28. jaanuari 1986. aasta kohtuotsus Cofaz jt vs. komisjon, 169/84, EU:C:1986:42, punkt 22, ja 13. detsembri 2005. aasta kohtuotsus komisjon vs. Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum, C-78/03 P, EU:C:2005:761, punkt 33).
- 34 Kohtupraktikast tuleneb ühtlasi, et muu niisuguse organisatsiooni kui liikmesriigi õiguslikku seisundit, kellel on õigusvõime ja kes võttis komisjoni lõppotsuses riigiabiaks kvalifitseeritud meetme (edaspidi „abiandja“), võib see otsus isiklikult puudutada, kui otsusega piiratakse tal enda soovitud viisil oma vastava pädevuse teostamist, mis seisneb eelkõige kõnealuse abi andmises (vt 17. juuli 2014. aasta kohtuotsus Westfälisch-Lippischer Sparkassen- und Giroverband vs. komisjon, T-457/09, EU:T:2014:683, punkt 83 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 35 Sisuliselt leiab komisjon, et ehkki kõnealused meetmed on hagejale omistatavad, ei saa teda lugeda abiandjaks eespool punktis 34 viidatud kohtupraktika tähenduses.
- 36 Hageja vaidleb vastu komisjoni argumentidele, mida ta loeb vastuoluliseks. Hageja leiab, et kui komisjon järeldas vaidlustatud otsuses, et kõnealused meetmed on omistatavad hagejale, peaks teda loogiliselt lugema abiandjaks.
- 37 Vaidlustatud otsuse artiklist 1 nähtub, et komisjon järeldas, et „[e]ttevõtja SEA [...] oma tüdarettevõtja Sea Handling kasuks teostatud kapitali suurendamise näol [...] on tegemist Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 kohase riigiabiga“, ja seega, et nimelt SEA rakendas kõnealused meetmed.
- 38 Siiski nähtub vaidlustatud otsuse põhjendustest 190–217, et komisjon sai järeldada riigiabi olemasolu ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses üksnes siis, kui ta tugines oma hinnangule, et kõnealused meetmed, mille SEA rakendas, on omistatavad hagejale ja seetõttu Itaalia Vabariigile.
- 39 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei saa riigile omistamist ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses järeldada ainuüksi asjaolu alusel, et abi andis riigi osalusega äriühing, keda riik kontrollib. Isegi kui riik saab riigi osalusega äriühingut kontrollida ja tal on valitsev mõju kõnealuse ettevõtja toimingute üle, ei saa automaatselt eeldada, et konkreetsel juhul seda kontrolli ka tegelikult teostatakse. Lisaks tuleb uurida, kas ametiasutused olid ühel või teisel viisil seotud nende meetmete vastuvõtmisega. Sellisel juhul ei ole nõutav, et oleks üksikasjalikult tõendatud, et ametiasutused kallutasid konkreetse nõudmisega riigi osalusega äriühingut kõnealuseid abimeetmeid võtma. Nimelt võib riigi osalusega äriühingu võetud abimeetme riigile omistatavuse tuletada reast tunnustest, mis olenevad juhtumi

asjaoludest ja kontekstist, milles see meede võeti. Eeskätt omavad tähtsust kõik asjaolud, mis konkreetse juhtumi puhul osutavad ühelt poolt ametiasutuste osalemisele või nende mitteosalemise ebatõenäosusele meetme vastuvõtmisel, arvestades ka meetme rakendusala, sisu ja selles toodud tingimusi, või teiselt poolt ametiasutuste mitteosalemisele kõnealuse meetme vastuvõtmisel (vt 17. septembri 2014. aasta kohtuotsus *Commerz Nederland*, C-242/13, EU:C:2014:2224, punktid 31–33 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 40 Tuleb märkida, et kui nõustuda komisjoni argumendiga, et territoriaalse üksuse „pelk“ osalemine tema kontrollitava äriühingu otsustes ei saa olla piisav järeldamiseks, et otsus, millega kohustatakse tagasi nõudma see õigusvastane riigiabi, mis seisneb nimetatud äriühingu otsusega antud eelises, puudutab kõnealust üksust individuaalselt, siis oleks komisjonil olnud võimatu järeldada, et siinses asjas olid kõnealused meetmed omistatavad Itaalia riigile. Nimelt ilmneb eespool punktis 39 viidatud kohtupraktikast, et see riigile omistatavus eeldab, et ametiasutuste seotust võib lugeda nii suureks, et see sarnaneb nende ametiasutuste poolt juhiste andmisega. Sellest tuleneb, et kuna komisjon järeldas, et kõnealused meetmed on omistatavad hagejale, siis omistab komisjon talle paratamatult määrava rolli nende meetmete vastuvõtmises.
- 41 Neil asjaoludel on põhjendatud hageja kriitika, et komisjoni argumendid – mille kohaselt on kõnealused meetmed küll hagejale omistatavad, kuid hageja ei ole abiandja – on olemuslikult vastuolulised. Vastupidi, kui hageja on avaliku sektori asutus, kes on seotud kõnealuste meetmete vastuvõtmisega nii suures ulatuses, et need on talle omistatavad eespool punktis 39 esitatud kriteeriumide kohaselt, siis tuleb hagejat lugeda abiandjaks (vt punkt 34 eespool). Selles kontekstis ei puutu asjasse, et neid meetmeid rakendas SEA, kuna isegi komisjoni arvates tegutses see äriühing hageja ärgitusel.
- 42 Hageja väidab, et vaidlustatud otsus mõjutab suuresti pädevust, mille Itaalia konstitutsioon talle annab, ilma et komisjon sellele vastu vaidleks. Kohaliku omavalitsusüksusena, kes on oma elanikkonna vajadustele kõige lähemal, pidi ta hoolitsema elanikkonna huvide ja heaolu eest, üritades eelkõige välistada tõsiseid tagajärgi, mis tulenevad Sea Handlingu maksejõuetusest tööhõivele, ja tagades Milano majanduses kesksel osal omavate Milano-Linate ja Milano-Malpensa lennujaamade tegevuse jätkumise.
- 43 Niisiis mõjutab vaidlustatud otsus hagejat individuaalselt eespool punktis 34 viidatud kohtupraktika tähenduses, kuna see takistab tal oma äranägemise järgi teostada pädevust, mis on talle Itaalia konstitutsiooniga antud, mis siinses asjas seisneb meetmetes tagamiseks Sea Handlingu finantsstabiilsust, ja seega ühest küljest säilitada töökohti selles ettevõttes ja teiseks tagada Milano-Linate ja Milano-Malpensa lennujaamade tegevuse jätkamist.
- 44 Seetõttu tuleb tagasi lükata komisjoni tõstatatud läbivaatamist takistav asjaolu niivõrd, kuivõrd selle eesmärk on tuvastamine, et vaidlustatud otsus ei mõjuta hagejat individuaalselt.
- 45 Mis puudutab teiseks komisjoni argumenti, et hageja ei ole tõendanud „konkreetset ja sõltumatut põhjendatud huvi“, siis ilmneb väljakujunenud kohtupraktikast, et füüsilise või juriidilise isiku esitatud tühistamishagi on vastuvõetav üksnes siis, kui tal on huvi vaidlustatud akti tühistamiseks. Selline huvi eeldab, et selle akti tühistamine võib isenesest tekitada õiguslikke tagajärgi ja et hagi tulemusel võib selle esitanud isik saada mingit kasu. Hageja põhjendatud huvi peab olema tekkinud ja jätkuv. See huvi peab hagi eset arvestades olema hagi esitamise hetkeks tekkinud, vastasel juhul on hagi vastuvõetamatu, ning see peab säilima kuni kohtuotsuse kuulutamiseni, vastasel juhul langeb otsuse tegemise vajadus ära (vt 17. septembri 2015. aasta kohtuotsus *Mory jt vs. komisjon*, C-33/14 P, EU:C:2015:609, punktid 55–57 ja seal viidatud kohtupraktika)
- 46 Siiski ei ole kohtupraktikas mingit viidet selle kohta, et põhjendatud huvi peab täitma mitte üksnes eespool punktis 45 märgitud tingimused, vaid olema ühtlasi ka „konkreetne ja sõltumatu“, nagu märgib sellegipoolest komisjon.

- 47 Vastates siinses asjas Üldkohtu menetlust korraldavale meetmele, märkis hageja ise, et üks maapealse käitamise abiteenuste sektoris tegutsev äriühing oli kaevanud SEA ja tema enda kohtusse Tribunale di Milanos (Milano kohus, Itaalia). See äriühing nõudis hüvitist väidetavalt tekkinud kahju eest (ligi 93 miljonit eurot), mille olevat põhjustanud SEA poolt Sea Handlingu kasuks võetud meetmed, mis on vaidlustatud otsuse esemeks. Kohtuistungil märkis hageja, et see menetlus Tribunale di Milanos (Milano kohus) oli „mitteametlikult“ peatatud, oodates Üldkohtu otsust käesolevas kohtuasjas.
- 48 Tuleb märkida, et vaidlustatud otsuse tühistamine käesolevas asjas võimaldaks hagejal end kaitsta Tribunale di Milanos (Milano kohus), väites et kõnealused meetmed ei ole siseturuga kokkusobimatu riigiabi, nagu komisjon oli selles otsuses tuvastanud. Niisiis võib sellel tühistamisel iseenesest olla olulised õiguslikud tagajärjed hageja kaitsele Tribunale di Milanos (Milano kohus), nii et käesolev hagi võib oma tagajärjega tuua talle kasu.
- 49 Seetõttu tuleb tagasi lükata ka komisjoni esitatud asja läbivaatamist takistav asjaolu niivõrd, kuivõrd ta vaidlustab seda, et hagejal oli „konkreetne ja sõltumatu põhjendatud huvi“.

B. Sisulised küsimused

1. Tühistamisväidete kokkuvõte

- 50 Hagi põhjenduseks esitab hageja neli väidet.
- 51 Esimene väide käsitleb ELTL artikli 107 lõike 1 rikkumist, kuna komisjon olevat ekslikult tuvastanud, et toimus riigi ressursside üleminek ja et kõnealused meetmed olid omistatavad Itaalia riigile.
- 52 Teise väitega viitab hageja ELTL artikli 107 lõike 1 rikkumisele, kuna komisjon olevat eiranud erainvestori kriteeriumi.
- 53 Kolmas väide käsitleb kõnealuste meetmete siseturuga kokkusobivuse tingimuste eiramist, eelkõige kuna komisjon rikkus ühenduse suuniseid raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta (EÜT 1999, C 288, lk 2, ELT eriväljaanne 08/01, lk 322, edaspidi „1999. aasta suunised“), ühenduse suuniseid raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta (ELT 2004, C 244, lk 2, edaspidi „2004. aasta suunised“), ning ühenduse suuniseid lennujaamade rahastamise ja piirkondlikest lennujaamadest opereerivate lennuettevõtjate riikliku stardiabi kohta (ELT 2005, C 312, lk 1, edaspidi „lennujaamasektori suunised“).
- 54 Neljandas väites viitab hageja võistlevuse põhimõtte, kaitseõiguste, „hea halduse“ põhimõtte ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte rikkumisele.

2. Esimene väide, et on rikutud ELTL artikli 107 lõiget 1, kuna on eiratud riigi ressursside üleminemise kriteeriume ja kõnealuste meetmete riigile omistatavuse kriteeriume ning on rikutud põhjendamiskohustust

a) Väite ulatus

- 55 Esimese väitega leiab hageja, et komisjon on rikkunud ELTL artikli 107 lõiget 1, kui ta järeldas sisuliselt, et kõnealused meetmed olid talle omistatavad ja seetõttu oma laadilt riigi meetmed. Eelkõige ei täitnud ta tõendamisstandardit, mis on nõutud näitamaks, et SEA otsused hüvitada Sea Handlingu kahjum olid omistatavad hagejale.

- 56 Hageja sõnul pidi riigile omistatavuse kriteeriumi täitmise tõendamiseks näitama riigi konkreetset sekkumist tema kontrollitud äriühingute haldamisse. Kui tõendid on kaudset laadi, peavad need tuginema „juhtumi asjaolusid arvestades täpsetele ja asjasse puutuvatele kaudsetele tõenditele“. Kui sarnaselt käesoleva asjaga puudutavad meetmed üle mitme aasta kestnud perioodi, see tähendab kõnealust perioodi, siis ei saa tõendeid esitada „üle terve selle perioodi laiali puistatud kaudsete tõenditega“. Komisjon peab tõendama kõnealusel perioodil vastu võetud erinevate meetmete loogikat ja sidusust. Riigi seotust oleks tulnud tõendada seoses konkreetsete meetmetega, mis moodustavad riigiabi. Komisjoni tõendamiskoormis on seda suurem, kuna ta lõpetas 2007. aasta mais esialgse uurimise tõendite puudumise tõttu.
- 57 Elkkõige leiab hageja, et ükski vaidlustatud otsuses aluseks võetud kaudsetest tõenditest eraldi või koostoimes ei saanud mõistlikult olla aluseks kõnealuste meetmete omistamisele Itaalia riigile. Seevastu leiab hageja, et komisjon ei hinnanud nõuetekohaselt „vastupidiseid tunnuseid“, mida hageja oli haldusmenetluse käigus esitanud, nimelt SEA juhtkonna korduv keeldumine rahuldada teabega tutvumise taotlusi, mille olid esitanud teatud linnavolikogu liikmed ja mida toetas linnavolikogu esimees. See keeldumine näitab, et hagejal puudub mis tahes oluline roll SEAs. Niisiis rikkus komisjon hageja sõnul ka põhjendamiskohustust.
- 58 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.
- 59 Sellega seoses tuleb esiteks analüüsida, kas toimus riigi ressursside üleminek; teiseks analüüsida hageja argumente, et komisjon on rikkunud oma kohustust tõendada loogikat ja sidusust erinevate kaudsete tõendite vahel, mis komisjoni väitel tõendavad kõigi kõnealuste meetmete Itaalia riigile omistatavust; ja kolmandaks analüüsida argumente selle kohta, et komisjon ei ole täitnud tõendamisstandardit, mis on nõutud näitamaks, et SEA otsused kompenseerida Sea Handlingul tekkinud kahjum oli omistatav hagejale.

b) Riigi ressursside üleminek

- 60 Väljakujunenud kohtupraktikast nähtub, et selleks, et eeliseid saaks lugeda ETL artikli 107 lõike 1 tähenduses „abiks“, peavad need ühest küljest olema vahetult või kaudselt antud riigi ressurssidest ja teisest küljest peavad need olema riigile omistatavad (16. mai 2002. aasta kohtuotsus Prantsusmaa vs. komisjon, C-482/99, EU:C:2002:294, punkt 24, ja 19. detsembri 2013. aasta kohtuotsus Association Vent De Colère jt, C-262/12, EU:C:2013:851, punkt 16). Kohtupraktika kohaselt on tegemist erinevate ja kumulatiivsete tingimustega (vt 5. aprilli 2006. aasta kohtuotsus Deutsche Bahn vs. komisjon, T-351/02, EU:T:2006:104, punkt 103 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 61 Riigi ressursside kaudu sekkumise mõiste on mõeldud hõlmama lisaks riigi poolt vahetult antud eelistele ka neid eeliseid, mida antakse riigi poolt abi haldamiseks määratud või asutatud avalik-õigusliku või eraõigusliku isiku kaudu (vt 19. detsembri 2013. aasta kohtuotsus Association Vent De Colère jt, C-262/12, EU:C:2013:851, punkt 20 ja seal viidatud kohtupraktika). Nimelt ei ole liidu õiguse kohaselt lubatav, et vaid asjaolu, et asutatakse iseseisvaid institutsioone, kes vastutavad abi andmise eest, võimaldaks kõrvale hoida riigiabieeskirjadest (16. mai 2002. aasta kohtuotsus Prantsusmaa vs. komisjon, C-482/99, EU:C:2002:294, punkt 23).
- 62 ETL artikli 107 lõige 1 hõlmab lisaks kõiki rahalisi vahendeid, mida avalik-õiguslikud asutused saavad reaalselt ettevõtjate toetamiseks kasutada, sõltumata sellest, kas need vahendid kuuluvad või ei kuulu püsivalt riigi vahendite hulka. Järelikult, isegi juhul, kui kõnealusele meetmele vastavad summad ei ole alaliselt riigikassa käsutuses, piisab nende kvalifitseerimiseks riigi ressurssideks asjaolust, et need on pidevalt avaliku kontrolli all ja seega pädevatele riigiasutustele kättesaadavad (vt selle kohta 16. mai 2002. aasta kohtuotsus Prantsusmaa vs. komisjon, C-482/99, EU:C:2002:294, punkt 37, 19. detsembri

2013. aasta kohtuotsus Association Vent De Colère jt, C-262/12, EU:C:2013:851, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika, ja 10. mai 2016. aasta kohtuotsus Saksamaa vs. komisjon, T-47/15, EU:T:2016:281, punkt 83).

- 63 Riigi ressursside mõistega seoses, olles maininud 16. mai 2002. aasta kohtuotsuse Prantsusmaa vs. komisjon (C-482/99, EU:C:2002:294) punkti 37 (vaidlustatud otsuse põhjendus 190, vt samuti algatamise otsuse punkt 55), leidis komisjon, et siinses asjas „[e]ttevõtja SEA Handling kahjumi katmiseks kasutatud vahendid pärinevad avaliku sektori asutusest, milleks on SEA, kelle kapitalist 99,12% kuulub vaadeldaval ajavahemikul [hagejale] ja [Provincia di Milanole] [...]“ (vaidlustatud otsuse põhjendus 191, mille sisu vastab algatamise otsuse punktile 56). Sellega seoses on vaidlustatud otsuse põhjenduses 25 täpsustatud sisuliselt, et SEA on eraõiguslik äriühing (aktsiaselts), mille kapital kuulub kõnealusel perioodil peaaegu eranditult avaliku sektori asutustele, ehk 84,56% hagejale, 14,56% Provincia di Milanole ja 0,88% muudele avalik-õiguslikele ja eraõiguslikele aktsionäridele.
- 64 Hageja ei esita ühtegi konkreetset argumenti, et seada kahtluse alla komisjoni seda hinnangut, milles ei ole tehtud ühtegi viga.
- 65 Arvestades nimelt eespool punktides 60–62 mainitud kohtupraktikast tulenevaid põhimõtteid, rõhutas komisjon põhjendatult, et SEA – kes on kõik vaidlusalused kapitaliosad väljastanud üksus – kapital kuulub peaaegu tervenisti ja otseselt ametiasutustele, see tähendab hagejale ja Provincia di Milanole. Sarnaselt olukorraga, milles tehti 16. mai 2002. aasta kohtuotsus Prantsusmaa vs. komisjon (C-482/99, EU:C:2002:294, punkt 34), tuleneb sellest, et SEA on komisjoni 16. novembri 2006. aasta direktiivi 2006/111/EÜ liikmesriikide ja riigi osalusega äriühingute vaheliste finantsuhete läbipaistvuse ning teatavate ettevõtjate finantsläbipaistvuse kohta (ELT 2006, L 318, lk 17) artikli 2 punkti b tähenduses „riigi osalusega äriühing“, ehk „ettevõtja[...]“, kelle suhtes ametiasutused võivad otseselt või kaudselt kasutada valitsevat mõju omandiõiguse, finantsosaluse või ettevõtja suhtes kehtivate eeskirjade alusel“. Nimelt nähtub direktiivi 2006/111 artikli 2 punkti b alapunktist i, et „[a]metiasutuste valitsevat mõju eeldatakse juhul, kui [neil] otseselt või kaudselt [...] [on] enamusosalus ettevõtja märgitud kapitalis“, nagu see on siinses asjas.
- 66 Lisaks on komisjon vastavalt 16. mai 2002. aasta kohtuotsuse Prantsusmaa vs. komisjon (C-482/99, EU:C:2002:294) punktides 33–38 tunnustatud kriteeriumide alusel tuginenud vaidlustatud otsuse põhjendustes 192 ja 208 täiendavatele kontrollielementidele, mis Itaalia ametiasutuste enda sõnul seisnes selles, et „[hagejal] oli valdav mõju SEA üle, kuna ettevõtja haldusnõukogu (Consiglio di amministrazione) ja järelevalvenõukogu (Collegio sindacale) liikmed nimetas omavalitsus“; sellele hageja vastu ei vaidle. Tuleb märkida, et hageja pädevusest nimetada kas vahetult või siis üldkoosolekul talle kuuluva enamuse teel ametisse SEA haldusnõukogu ja järelevalvenõukogu liikmed, ning samuti asjaolust, et SEA aktsiakapital kuulub peaaegu tervikuna avaliku sektori asutustele, nähtub, et SEA poolt Sea Handlingule antud finantsvahendid olid püsivalt nende ametiasutuste kontrolli all ja olid seega tema käsutuses 16. mai 2002. aasta kohtuotsuse Prantsusmaa vs. komisjon (C-482/99, EU:C:2002:294) tähenduses.
- 67 Seega järeldas komisjon vaidlustatud otsuses põhjendatult, et SEA poolt tehtud Sea Handlingu kapitali suurendamised kujutavad endast riigi ressursse ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses.

c) Erinevate kaudsete tõendite omavaheline loogika ja sidusus

- 68 Mis puudutab kõigi kõnealuste meetmete analüüsi, et hinnata kõnealuse meetme riigile omistatavust, siis tuleb märkida, et vaidlustatud otsuse põhjendustes 211–216 on märgitud järgmist:

„(211) [...] [K]omisjon [leiab], et meetmete näol, millega otsustati katta ettevõtja SEA Handling kahjumi ettevõtte kapitali suurendamise teel, ei olnud tegemist jooksvate haldusmeetmetega, vaid erakorraliste meetmetega. Meetmete erakorraline iseloom ilmneb nii majanduslikust

(asjaomased summad on märkimisväärselt suured – iga kahjumi katmise korral toimus hüvitamine kapitali suurendamise teel mitme miljoni euro võrra) kui ka poliitilisest vaatenurgast lähtuvalt, võttes arvesse meetmete eeldatavat mõju töökohtade säilitamisele.

(212) Võttes arvesse kõnealuste meetmete erakorralist laadi, ei ole need vastu võetud SEA haldusnõukogu iseseisva otsusena, vaid nende kohta pidi SEA põhikirja ja Itaalia tsiviilseadustiku sätete kohaselt andma hinnangu üldkoosolek, kus [hageja] on enamusosanik. Seega ei saa olla mitte mingisugust kahtlust selle kohta, et [hageja] oli meetmetest täiel määral teadlik ja oli need heaks kiitnud, nagu ilmneb ka ettevõtte osanike üldkoosoleku protokollidest. [Ta] ei olnud mitte üksnes meetmete üle otsustamise juures, olles 26. märtsi 2002. aasta [ametiühingute] lepingu pooleks, vaid teda teavitati ka igast ettevõtja SEA Handling kahjumi katmisest ning ta kiitis need toimingud regulaarselt heaks. Seega oli riik kindlalt seotud kõnealuste erakorraliste meetmetega.

[...]

(215) Käesoleval juhul, pidades silmas kõnealuste meetmete olulisust ja teisi käesolevas dokumendis ja menetluse algatamise otsuses välja toodud asjaolusid, leiab komisjon, et tal on piisavalt tõendavaid andmeid, mis annavad alust kõnealuste meetmete seostamiseks Itaalia riigiga, kuivõrd [hageja] on osalenud ettevõtja SEA Handling kahjumi katmise meetmete üle otsustamises või on ametiasutuste mitteosalemine nende meetmete vastuvõtmisel ebatõenäoline.

(216) Sellest tulenevalt peab komisjon tagasi lükkama Itaalia ametiasutuste väite, mille kohaselt komisjon peaks ükshaaval analüüsima iga sekkumist ettevõtja SEA Handling kapitali suurendamiseks, et veenduda vastavuses riigiabi olemasolu tingimustele ja eeskätt selles, et kõnealune abi on seostatav [hagejaga]. Komisjon leiab, et põhjendustes 174–186 toodud asjaolud (ja meetmete hindamine arukalt toimiva investori seisukohast) on piisava tõendava jõuga ning annavad tunnistust sellest, et kahjumi katmine kapitalisüstide abil sai tuleneda ühtselt strateegiast ja avaliku sektori asutuste sekkumisest kogu [kõnealusel] ajavahemikul. Itaalia ametiasutused on ka ise tunnistanud, et kuigi kahjumi katmise otsused võeti ametlikult vastu igal aastal, oli olemas ka mitmeaastane strateegia kahjumi katmiseks kogu ümberkorraldamisajal (vt põhjendused 225–232).“

⁶⁹ Mis puudutab erainvestori kriteeriumi kohaldamist, siis mainis komisjon vaidlustatud otsuses pealkirja „Kahju katmise mitmeaastane strateegia“ all eelkõige põhjenduses 222, et Itaalia ametiasutuste ja SEA argumente, et „kuigi kahjumi katmise otsused võeti ametlikult vastu igal aastal, ei olnud iga kord võimalik muuta kogu ettevõtja ümberkorraldamiseks ette nähtud aja kohta vastuvõetud mitmeaastast strateegiat ning et seetõttu on tulemusi võimalik hinnata üksnes mitmeaastase vahemiku põhjal“. Lisaks tõlgendas komisjon selle otsuse põhjenduses 223 neid argumente nii, et nendega sooviti öelda, et „tulevaste kahjumite katmise otsus tehti esimest korda 2002. aastal ja teist korda 2007. aastal, kui oodatud tulemusi ei saavutatud, kusjuures sel korral vaadati esialgne kahjumi katmise strateegia uuesti üle ja otsustati seda lõppkokkuvõttes jätkata“ ja et „[s]isuliselt väidavad Itaalia ametiasutused ja SEA, et kõnealuste meetmete näol oli tegemist kahe kapitali suurendamise otsusega, mis tehti vastavalt 2002. ja 2007. aastal ja mis rakendati ellu iga-aastaste kapitalisüstide teel“.

⁷⁰ Vaidlustatud otsuse põhjendustest 225–232 ilmneb, et kõnealuste meetmete riigile omistatavuse järeldamiseks viis komisjon läbi nende meetmete tervikliku analüüsi, järeldades, et erinevad kapitali suurendamised olid seotud üksteisega ja et Itaalia ametiasutuste endi sõnul kuulusid need pikaajalise strateegia alla. Neile „meetmetele“ viidatakse regulaarselt mitmuses ja selles tähenduses, et need kaasnevad 26. märtsi 2002. aasta ametiühingute lepinguga (vt eelkõige vaidlustatud otsuse põhjendused 211 ja 212). Komisjon leidis, et võttes arvesse nende erakorralist laadi, ei võetud kõiki neid meetmeid vastu „SEA haldusnõukogu iseseisva otsusena, vaid nende kohta pidi [...] andma hinnangu [SEA aktsionäride] üldkoosolek“, olles nendest täiesti teadlik ja hageja, tema enamusosaniku,

osalusel ja heakskiiduga. Viidates lisaks asjaoludele, mis tema sõnul tõendavad, et Sea Handling oli raskustes olev ettevõtja 1999. aasta ja 2004. aasta suuniste tähenduses (vaidlustatud otsuse põhjendused 174–186), ning viidates erainvestori kriteeriumi hindamise raames esitatud kaalutlustele (vaidlustatud otsuse põhjendused 222, 223 ja 225–232), lükkas komisjon otsesõnu tagasi Itaalia ametiasutuste argumendi, et komisjon oleks selle tarvis pidanud analüüsima iga üksikut meetet eraldi, sest need meetmed nähtusid „ühtsest strateegiast ja avaliku sektori asutuste sekkumisest kogu vaadeldaval ajavahemikul“ (vaidlustatud otsuse põhjendus 216). Nimelt olid Itaalia ametiasutused ise tunnistanud, et esines „ümbekorraldamiseks ette nähtud aja kohta vastuvõetud mitmeaasta[ne] strateegia[...]“ (vaidlustatud otsuse põhjendus 222), mille meetmed olid „tihedalt seotud“ ja „tehtud samal eesmärgil – ettevõtja Sea Handling kahjumi katmine, et tagada ettevõtja säilimine ja taastada selle elujõulisus“ (vaidlustatud otsuse põhjendus 231).

- 71 Sellega seoses tuleb sarnaselt komisjoniga märkida, et Euroopa Kohus on juba rõhutanud, et kuna riigi sekkumised toimuvad mitmesugustes vormides ja neid tuleb analüüsida nende tagajärgede kaudu, siis ei saa välistada, et mitut riigi järjestikust sekkumist tuleb ETL artikli 107 lõike 1 kohaldamise eesmärgil käsitleda ühe sekkumisena. Olukord võib olla nii eelkõige, kui järjestikused sekkumised, võttes eelkõige arvesse nende ajalist järjekorda, eesmärki ja ettevõtte olukorda nende sekkumiste hetkel, on omavahel niivõrd tihedalt seotud, et neid on võimatu üksteisest eraldada (vt riigi ressursside ülemineku kriteeriumi kohta 19. märtsi 2013. aasta kohtuotsused *Bouygues ja Bouygues Télécom vs. Komisjon jt ja komisjon vs. Prantsusmaa jt*, C-399/10 P ja C-401/10 P, EU:C:2013:175, punktid 103 ja 104, ning 4. juuni 2015. aasta kohtuotsus komisjon vs. MOL, C-15/14 P, EU:C:2015:362, punkt 97; vt samuti erainvestori kriteeriumi kohaldamise kohta 15. septembri 1998. aasta kohtuotsus *BP Chemicals vs. komisjon*, T-11/95, EU:T:1998:199, punktid 171 ja 179, ning 15. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus *Prantsusmaa vs. komisjon*, T-1/12, EU:T:2015:17, punktid 33 ja 34).
- 72 Siinses asjas tuleb märkida, et hageja mitte üksnes ei piirdunud kinnitusega – selgitusi esitamata –, et komisjon ei tõendanud tema poolt esitatud kaudsete tõendite omavahelist loogikat ja sidusust, et omistada kõik kõnealusel perioodil võetud meetmed Itaalia riigile, vaid räägib vastu ka Itaalia ametiasutuste ja SEA märkustele, mis esitati selles küsimuses haldusmenetluse käigus, nagu need on esile toodud vaidlustatud otsuse põhjenduses 222. Nimelt nähtub neist märkustest, millele hageja vastu ei rääkinud, et SEA investeerimisotsused Sea Handlingu kohta tuginevad kahjumi katmise mitmeaastasel strateegial ümbekorraldamiseks vajaliku perioodi kestel. Lisaks näitab selle lähenemise korduv, sidus ja ühetaoline laad kaheksa-aastase perioodi vältel, et hageja need otsused ja nõusolek tuginesid tegelikult varem tehtud strateegilisele valikule, mis pärines 2002. aastast.
- 73 Eelnevast nähtub, et komisjon võis põhjendatult järeldada, et järjestikused kapitalisuurendamised, nagu SEA tegi Sea Handlingus kõnealusel perioodil iga-aastaselt, on – arvestades nende ajalist järjekorda, eesmärki ja analoogset olukorda kasu saanud ettevõttes, kelle kahju ületas regulaarselt ühte kolmandikku tema kapitalist –, omavahel niivõrd tihedalt seotud, et neid on võimatu üksteisest eraldada riigi ressursside ülemineku ja omistatavuse kriteeriumide kohaldamise huvides, nagu on märgitud eespool punktis 71 käsitletud kohtupraktikas.
- 74 Seetõttu tuleb tagasi lükata hageja argumendid, et komisjon on rikkunud kohustust tõendada erinevate kaudsete tõendite omavahelist loogikat ja sidusust, mis õigustab nende kaudsete tõendite tervikuna arvesse võtmist, et tõendada, et Itaalia riigile võib omistada kõik kõnealusel perioodil võetud meetmed.

d) Kõnealuste meetmete omistatavus

- 75 Alates 16. mai 2002. aasta kohtuotsusest *Prantsusmaa vs. komisjon* (C-482/99, EU:C:2002:294) väljakujunenud kohtupraktikast ilmneb, et meetme omistatavust riigile ei saa tuletada pelgalt asjaolust, et kõnealuse meetme on võtnud riigi osalusega äriühing. Isegi kui riik saab riigi osalusega äriühingut kontrollida ja tal on valitsev mõju kõnealuse ettevõtja toimingute üle, ei saa automaatselt eeldada, et konkreetsel juhul seda kontrolli ka tegelikult teostatakse. Riigi osalusega äriühing võib olla vähemal

või suuremal määral iseseisev, olenevalt sõltumatuse määrast, mille riik on talle andnud. Seega ainuüksi asjaolu, et riigi osalusega äriühing on riigi poolt kontrollitav, ei ole piisav, et selle ettevõtja võetud meetmeid saaks käsitleda riigi meetmetena. Lisaks tuleb uurida, kas ametiasutused olid ühel või teisel viisil seotud nende meetmete vastuvõtmisega. Sellisel juhul ei ole nõutav, et oleks tõendatud, et ametiasutused oleks konkreetse nõudmisega kallutanud asjasse puutuvat riigi osalusega äriühingut kõnealuseid abimeetmeid võtma. Esiteks on riigi ja riigi osalusega äriühingute vahelise tiheda seose tõttu olemas reaalne oht, et nende kaudu antakse riigiabi läbipaistmatul viisil ja rikkudes aluslepingus sisalduvaid riigiabi eeskirju. Teiseks on kolmandal isikul riigi ja riigi osalusega äriühingu privilegeeritud suhete tõttu üldiselt väga keeruline tõestada, et konkreetsel juhul võttis asjaomane asutus abimeetmed riigi ametiasutuste korralduse alusel. Seetõttu tuleb tunnistada, et riigi osalusega äriühingu võetud meetme omistamine riigile võib järelduda mitmest näitajast, mis on tingitud juhtumi asjaoludest ja meetme võtmise kontekstist. Lisaks täpsustas Euroopa Kohus 16. mai 2002. aasta kohtuotsuses *Prantsusmaa vs. komisjon* (C-482/99, EU:C:2002:294), et kõik muud näitajad, mis tõendavad konkreetse asjas ametiasutuste seotust või seotuse puudumise ebatõenäosust meetme vastuvõtmisel, võttes arvesse ühtlasi selle ulatust, sisu ja sellega kaasnevaid tingimusi, võivad olenevalt olukorrast olla asjasse puutuvad järeldamiseks, et riigi osalusega äriühingu võetud meede on riigile omistatav (vt selle kohta 16. mai 2002. aasta kohtuotsus *Prantsusmaa vs. komisjon*, C-482/99, EU:C:2002:294, punktid 51–56; 17. septembri 2014. aasta kohtuotsus *Commerz Nederland*, C-242/13, EU:C:2014:2224, punktid 31–34; 10. novembri 2011. aasta kohtuotsus *Elliniki Nafpigokataskevastiki jt vs. komisjon*, T-384/08, ei avaldata, EU:T:2011:650, punktid 50–54; ja 28. jaanuari 2016. aasta kohtuotsus *Slovenia vs. komisjon*, T-507/12, ei avaldata, EU:T:2016:35, punktid 65–69).

- 76 Vaidlust ei ole selles, et vaidlustatud otsuse põhjendustes 192–216 tugines komisjon – võttes arvesse 16. mai 2002. aasta kohtuotsuses *Prantsusmaa vs. komisjon* (C-482/99, EU:C:2002:294) tunnistatud asjasse puutuvateid kriteeriume – kõigile näitajatele, mis tulenevad juhtumi asjaoludest ja kontekstist, milles asjaomased meetmed võeti, järeldamiseks, et need olid omistatavad hagejale ja seetõttu Itaalia riigile. Eespool viidatud kohtupraktikat silmas pidades tuleb hinnata, kas need näitajad olid piisava tõendava jõuga nii individuaalselt kui ka tervikuna, et seda järeldust põhjendada.

1) Peamiste tõendite (ametiühingute lepingud) tõendusjõud

- 77 Esmalt tuleb hinnata peamisi omistatavuse näitajaid, mida komisjon analüüsis vaidlustatud otsuse põhjendustes 195–200, koostoimes algatamise otsuse punktidega 43–48 ja 62–66 (vaidlustatud otsuse põhjendus 197), nimelt 26. märtsi ja 4. aprilli 2002. aasta ametiühingute lepingud, et järeldada, et hageja oli kõnealuste meetmete vastuvõtmisega „seotud“. Vastavalt komisjoni hinnangule ei ole vaidlust selles, et hageja osales 26. märtsi 2002. aasta ametiühingute lepingu läbirääkimistel ning kirjutas sellele alla, isegi kui ta väitab, et selle allkirja andis esindaja, kellel ei olnud õigust eelarvekohustusi võtta. Vaidlust ei ole ka selles, et see ametiühingute leping nägi ette selge ja täpse kohustuse SEA-le eelkõige tagada vähemalt viie aasta jooksul Sea Handlingu „kulude ja tulude tasakaalu ning üldise majandusliku raamistiku“, „säilitades tema haldussuutlikkust ja parandades oluliselt tema võimalusi tegutseda riiklikel ja rahvusvahelistel turgudel“. Komisjon järeldas sellest põhjendatult, et selle kohustuse alusel pidi SEA hüvitama Sea Handlingu võimalikud kahjud, mis võisid mõjutada tema majandustegevuse jätkuvust, mida kinnitab 4. aprilli 2002. aasta ametiühingute lepingu veelgi täpsem sõnastus, milles hageja, tõi küll, otseselt ei osalenud. Nimelt on viimati nimetatud lepingus, milles viidatakse otsesõnu 26. märtsi 2002. aasta ametiühingute lepingule, märgitud, et „SEA on kohustatud [...] toetama [...] kahjumi hüvitamist, et säilitada Sea Handlingu [...] rahaline ja varaline tasakaal“. Lisaks on selle lepingu kohaselt need kohustused tagatud „kokkuleppega, millele on alla kirjutanud [SEA] absoluutne enamusosanik [hageja], õiguslike piiranguteta rahaliste vahenditega, mille annab SEA [...] üle ettevõtjale Sea Handling [...] ja SEA [...] varandusliku ja rahalise solidaarsusega“ (vaidlustatud otsuse põhjendus 196). Lisaks kordab 19. juuni 2003. aasta ametiühingute leping, mille pooleks hageja samuti otseselt ei ole, 4. aprilli 2002. aasta ametiühingute lepingu sisu, rõhutades eelkõige, et „Sea Handlingu

majanduslikku tasakaalu tuli sisuliselt säilitada kooskõlastatud tegevusega, mis puudutas tema kulusid ja tulusid“, ja „kinnitab 26. märtsil 2002 võetud kohustust anda piisavad ühiskondlikud ja finantstagatised ja säilitada Sea Handlingu töötajatele töökohad“.

- 78 Sellest tuleneb, et 26. märtsi 2002. aasta ametiühingute lepingu alusel oli SEA-l kohustus – mida kinnitati 4. aprilli 2002. aasta ametiühingute lepingus – hüvitada Sea Handlingu võimalik tulevane kahjum vähemalt viieaastase perioodi vältel. Hageja ei saa seda asjaolu kahtluse alla seada väitega, et tegu on poliitiliste ja ametiühingudokumentidega, mis on ebamäärast ja üldist laadi. Mis puudutab muu hulgas SEA poolt Sea Handlingu kapitali järjestikuseid suurendamisi kõnealusel perioodil, et hüvitada tema kahjumit, siis selgus, et Sea Handlingu ainuaktsionärina tõlgendas SEA neid lepinguid tegelikult nii, et neis on selline kohustus ette nähtud (vt punkt 92 allpool). Ehkki 26. märtsi 2002. aasta ametiühingute lepingus ette nähtud kohustuse miinimumkestus oli vaid viis aastat, tuleb märkida, et SEA jätkas selle kohaldamist kuni 2010. aastani.
- 79 Niisiis võis komisjon põhjendatult järeldada, et Sea Handlingu kahjumi hüvitamise kohustus 26. märtsi 2002. aasta ametiühingute lepingu alusel oli lepinguline alus, millele tuginesid hilisemad kapitali suurendamise meetmed. Seega oli komisjonil ka alust vaidlustatud otsuse põhjendustes 198 ja 200 sisuliselt märkida, et „Itaalia ametiasutuste sekkumine, eeskätt 26. märtsi 2002. aasta koosolekul, mõjutas SEA tehtud otsuseid oma tütaretevõtja Sea Handling kohta“, ja et 26. märtsi 2002. aasta ametiühingute lepingul oli selles osas otsustav mõju, nagu kinnitavad ka 4. aprilli 2002. aasta ja 19. juuni 2003. aasta ametiühingute lepingud, ilma et hageja esindajad oleks isiklikult pidanud osalema viimati mainitud ametiühingute lepingute allkirjastamisel.
- 80 Lisaks tuleb analüüsida küsimust, kas komisjonil oli alust järeldada, et hageja aktiivne osalemine üksnes 26. märtsi 2002. aasta ametiühingute lepingu sõlmimisel oli piisav põhjendamaks, et ta oli samuti seotud hilisemate kõnealuste kapitali suurendamise meetmete andmisega. Sellega seoses tuleb märkida, et ametiasutuste sellist seotust abi andmisel ei pea komisjon positiivselt tõendama, vaid piisab, kui tõendada seotuse puudumise ebatõenäosust meetme vastuvõtmisel (16. mai 2002. aasta kohtuotsus Prantsusmaa vs. komisjon, C-482/99, EU:C:2002:294, punkt 56), võttes arvesse riigi osalusega äriühingute või ametiasutuste poolt kontrollitavate ettevõtjate poolt aluslepingu riigiabialaste eeskirjade rikkumise tegelikku ohtu (16. mai 2002. aasta kohtuotsus Prantsusmaa vs. komisjon, C-482/99, EU:C:2002:294, punktid 53 ja 57). Euroopa Kohus on rõhutanud seda rikkumise ohtu ja vajadust tagada riigiabialaste eeskirjade tõhusus 17. septembri 2014. aasta kohtuotsuses Commerz Nederland (C-242/13, EU:C:2014:2224, punktid 34 ja 36).
- 81 Komisjon on põhjendatult märkinud, et hageja aktiivne osalemine 26. märtsi 2002. aasta ametiühingute lepingu läbirääkimistel on määrav tõend Itaalia ametiasutuste osalemisest kõnealuste meetmete andmisel. Peale selle, et nimetatud lepinguga sätestatakse SEA-le selge ja täpne kohustus hüvitada vähemalt viieaastase perioodi vältel Sea Handlingu kahjum (vt punkt 78 eespool), ei ole vaidlust ka selles, et kuna ta on lepingupoolena sellele alla kirjutanud, siis on hageja juhtkond andnud ametlikult oma heakskiidu – ühtlasi SEA enamusaktsionäri rollis – mitte üksnes selle kohustuse loomiseks, vaid ka selle hilisemaks järgimiseks ja rakendamiseks SEA poolt. Seda hinnangut kinnitab 4. aprilli 2002. aasta ametiühingute lepingu sõnastus, mis viitab otsesõnu 26. märtsi 2002. aasta ametiühingute lepingule ja tugineb sellele, mainides nimelt asjaolu, et sellele lepingule „on alla kirjutanud [SEA] absoluutne enamusosanimik [hageja]“.
- 82 Neil asjaoludel ei saa hageja tõhusalt väita, et tema tegevus piirdus vahendamise ja osalemine 26. märtsi 2002. aasta ametiühingute lepingus oli pelgalt poliitilist, sotsiaalset ja niisiis mitte-majanduslikku laadi ning et tema seisund kui SEA enamusaktsionär oli selles kontekstis puhtalt kõrvaline ja teisejärguline. Ühtlasi ei ole tõendusjõudu tema argumendil, et hageja majandusliku sekkumise puudumist kinnitab esiteks asjaolu, et lepingule kirjutati alla M, abilinnapea, kes vastutas personali, tööhõive ja ressursside eest, kellele olid antud erivolitused personaliküsimustes, korraldusküsimustes, statistikatalituste, töö- ja tööhõive järelevalve, varustamise ja majandushaldamise teenuste eest, mitte aga abilinnapea, kes vastutas eelarve, juhtimiskontrolli ja erastamise eest, või

abilinnapea, kes vastutas transpordi ja liikuvuse eest, ja teiseks asjaolu, et tema eelarves puudus selle kohustuse rida. Nimelt ei saa nende argumentidega nõustuda, kuna see lubaks abi andmisega seotud ametiasutustel hoiduda ELTL artikli 107 lõikes 1 esitatud keelu kohaldamisest, kasutades oma sisemise korralduse või raamatupidamise meetmeid, kui sellised meetmed võivad samuti mõjutada nende osalemise viisi riigi osalusega või eraosalusega äriühingutes. Nimelt selle kõrvalehoidmise riski tõttu ja riigiabi käsitlevate sätete rakendamise huvides järeldas Euroopa Kohus, et kui abi andmisel tegutses ametnik asjaomaseid riigisiseseid õigusnorme rikkudes ja vastuolus asjaomase ametiasutuse eeldatava tahtega, ei olnud see asjaolu iseenesest piisav, et välistada nimetatud ametiasutuse seotust (vt selle kohta 17. septembri 2014. aasta kohtuotsus *Commerz Nederland*, C-242/13, EU:C:2014:2224, punktid 36–38). Selle arutluskäigu poolt räägib ka see, kui sellises olukorras nagu siin tegutseb ametnik riigisiseste asjaomaste õigusnormide kohaselt ja selle ametiasutuse nõusolekuga, kelle nimel ta peaks kolmandate isikute ees kohustuse võtma. Nimelt tuleb sellega seoses täpsustada, et hageja ei seadnud kahtluse tema esindaja tegevuse õiguspärasust ja tema tahte vastavust, kui see osales 26. märtsi 2002. aasta ametiühingute lepingu läbirääkimistel ja sõlmimisel.

- 83 Sellest tuleneb, et 26. märtsi 2002. aasta ametiühingute leping on 4. aprilli 2002. aasta ametiühingute lepingu sõnastuse valguses iseenesest määrav näitaja, et tõendada hageja seotust otsusega võtta Sea Handlingu suhtes kõnealused kapitali suurendamise meetmed. Vastupidi sellele, mida väidab hageja, lisandub see omistatavust tõendav näitaja otsustavalt nendele orgaanilistele ja kontrolliseostele, mis esinesid hageja ja SEA vahel, sealhulgas asjaolule, et hageja oli SEA enamusaksionär, kellele kuulus enamus hääleõigustest ja kes määras ametisse SEA haldusnõukogu liikmed, mis iseenesest tekitasid riski või teatud tõenäosuse, et sekkutakse SEA strateegilistesse finantsotsustesse. Sellest nähtub samuti, et komisjon pole kaugeltki moonutanud neid tõendeid, vaid on hoopis neid õigesti hinnanud ning põhjendanud seda hinnangut piisavalt vaidlustatud otsuse põhjendustes 195–200, koostoimes algatamise otsuse punktidega 43–48 ja 62–66, et võimaldada hagejal seda vaidlustada ja Üldkohtul selle sisulist õiguspärasust kontrollida (vt selle kohta 2. detsembri 2009. aasta kohtuotsus komisjon vs. Iirimaa jt, C-89/08 P, EU:C:2009:742, punkt 77).

2) Täiendavate tõendite tõendusjõud

- 84 Lisaks kinnitavad selle järelduse sisulist põhjendatust täiendavad tõendid, millele komisjon tugines vaidlustatud otsuses, et järeldada kõnealuste meetmete omistatavust Itaalia riigile.
- 85 Niisiis esiteks on küll tõsi, et Sea Handlingu (mitte aga SEA) haldusnõukogu 31. mai ja 13. juuni 2008. aasta koosolekute protokollide täpne sisu (vaidlustatud otsuse põhjendus 201), mille üle pooled vaidlevad, omab vaid nõrka tõendusjõudu. Võttes siiski arvesse 26. märtsi 2002. aasta ametiühingute lepingust nähtuvat tahete kokkulangevust hageja, SEA ja ametiühingute vahel seoses Sea Handlingu kahjumi katmisega tulevasteks aastateks (vt punktid 78–83 eespool) ning orgaanilisi ja kontrolliseoseid hageja ja SEA vahel, siis on sidus ning usutav komisjoni tõlgendus, et itaaliakeelne väljend „è condiviso dall’azionista di maggioranza“, mis esineb viimases nendest protokollidest, tähendab, et Sea Handlingu äriarengu kava 2007. aastal algavaks perioodiks sai „enamusaksionäri nõusoleku“ ehk hageja nõusoleku. Nagu märkis komisjon, on igal juhul ebatõenäoline, et SEA esitab strateegilise äriarengu kava, mis on elulise tähtsusega tema tüdrettevõtjale, enne oma enamusaksionäri nõusolekut küsimata. See järeldus kinnitab muu hulgas ka komisjoni hinnangut, et hageja oli jätkuvalt seotud Sea Handlingut puudutavates strateegiliste otsustega isegi pärast 2007. aastat.
- 86 Teiseks tuleb tagasi lükata ka hageja argument, millega ta soovib vähendada selle asjaolu tähtsust – mis on väidetavalt üksnes üks kord juhtunud, kuid millele ta iseenesest vastu ei vaielnud – et Milano linnapea oli nõudnud 2006. aastal SEA haldusnõukogu esimehe väljavahetamist ja selle ka saavutanud (vaidlustatud otsuse põhjendus 203). Sellega seoses hageja ainus argument, et on täiesti tavaline, et enamusaksionäril on õigus vabastada haldusnõukogu esimeest ametist, ei ole väga veenev, kuna siinses asjas saab selline asjaolu siiski tõendada, et hageja on aktiivselt sekkunud SEA juhtimisse, ja kujutab seetõttu asjasse puutuvat omistatavuse näitajat, mis lisandub teistele kaudsetele tõenditele.

- 87 Kolmandaks kehtib sama ka kuupäevata lahkumisavalduste osas, mida SEA haldusnõukogu liikmed esitasid hageja linnapeale (vaidlustatud otsuse põhjendus 206), kuigi hageja väidab ekslikult, et seda asjaolu mainitakse üksnes ajakirjanduses ilmunud artiklites ja et komisjon ei ole seda tõendanud. Nimelt nähtub vaidlustatud otsuse põhjenduste 63, 98 ja 206 koostoimes tõlgendamisest, et SEA oli tunnistanud nende kirjade olemasolu, ehkki ta vaidles vastu nende asjasse puutuvusele.
- 88 Neljandaks, vastupidi sellele, mida hageja väidab, siis eelnevaid kaalutlusi arvestades nähtub vaidlustatud otsuse põhjendusest 210 veenvalt, et kõnealused meetmed kuuluvad „oluliste otsuste“ alla või et „ettevõtja Sea Handling kahjumi katmise meetmed olid igal juhul SEA kontserni strateegia lahutamatuks osaks“. Eelkõige ei saa suhteliseks muuta erinevate iga-aastaste kapitalisüurenduste tähtsust, mis olid Itaalia tsiviilseadustiku artiklit 2446 arvestades hädavajalikud ning tagasid tema majandusliku ellujäämise kõnealusel perioodil, ega selle kirjelduse tähtsust omistatavuse kriteeriumi huvides.

3) Väidetavate „vastupidiste tunnuste“ tõendusjõud

- 89 Tuleb märkida, et väidetavad „vastupidised tunnused“, millele hageja viitab, ei suuda individuaalselt ega koostoimes kahtluse alla seada eespool hinnatud omistatavuse tõendite kogumit.
- 90 Niisiis esiteks vastavalt vaidlustatud otsuse põhjenduses 209 märgitule ja sellele, mida väitis komisjon oma menetluskirjanduses, oli SEA keeldumine lubada hageja kohaliku omavalitsuse nõukogu ühel liikmel tutvuda konfidentsiaalsuse kaalutlustel teatud dokumentidega, sealhulgas SEA kontserni 2005.–2009. aasta äriarengu kavaga, tuginenud Itaalia tsiviilseadustiku artiklitele 2422 ja 2429 ning ei olnud suunatud hageja enda kui enamusaktsionäri taotluse vastu. Nimelt oli kohaliku omavalitsuse volikogu liige, kes selle tutvumistaotluse esitas, tollel hetkel opositsiooni koordinaator. Lisaks oli see taotlus esitatud hageja talitusele, mis vastutas bilansi, haldusjuhtimise ja erastamise eest, mitte aga vahetult SEA-le. Seejärel piirdus hageja erastamise kavandamise ja rakendamise valdkonna direktor selle taotluse edastamisega SEA-le, ega esitanud seda taotlust enda nimel.
- 91 Teiseks puudutab hageja ja SEA vaheline kirjavahetus, mis toimus pärast tutvumisest keeldumist, ehk 7., 9., 15., 20. ja 27. septembri ning 5. ja 6. oktoobri 2005. aasta kirjad tööpoolest seda, mis käik anti kohaliku omavalitsuse volikogu liikme eespool mainitud tutvumistaotlustele. Sellest tuleneb eelkõige, et hageja volikogu esimees oli vastu SEA poolt väljendatud keeldumisele lubada dokumentidega tutvuda, kuna see keeldumine oli vastuolus omavalitsuse asjaomaste õigusnormidega, ning teatas SEA-le oma kavatsusest vaidlustada seda piirkondlikus halduskohtus. Isegi kui oletada, et seda erimeelsust omavalitsuse, siinses asjas volikogu esimehe, ja SEA vahel võiks lugeda näitajaks, millega kinnitada, et SEA juhtis oma majandustegevust iseseisvalt ja sõltumatult, tuleb märkida, et tegu on ühekordse asjaoluga, mis iseenesest ei suuda kahtluse alla seada kaudsete tõendite kogumit, et hageja avaldab otsustavat mõju üldiselt strateegilistele küsimustele ja täpsemalt küsimusele, kuidas hüvitada iga-aastaselt Sea Handlingu kahjumit, mis vastab sisuliselt vaidlustatud otsuse põhjenduses 209 esitatud põhjendustele.
- 92 Kolmandaks viitab hageja 4. novembri 2003. aasta kirjale, mille SEA saatis hageja abilinnapeale, kes vastutas transpordi ja liikuvuse eest, vastusena tema 23. septembri 2003. aasta kirjale, milles edastati volikogu liikme O – kes komisjoni sõnul on kommunistliku opositsioonipartei liige – taotlus seoses „SEA töötajate konsulteerimisega“. Selles küsimuses leidis komisjon põhjendatult, et nimetatud kirjavahetus ei kujuta endast asjasse puutuvaid „vastupidiseid tunnuseid“ omistatavusele pelgalt seetõttu, et nimetatud kirja sissejuhatavas osas kinnitab SEA, et „aktsionäride õiguspärane kontroll äriühingute üle, milles neil osalus on, toimu[s] juba haldusnõukogu ja järelevalvenõukogu liikmete nimetamisega, nii et muud kontrollivormid ei ole neile eeskirjadele omased“. Nimelt lükkas SEA selles kirjas tagasi sellise töötajate konsulteerimise idee, kuna 19. juuni 2003. aasta ametiühingute lepingu

alusel ei olnud seda tingimust nimetatud lepingu kehtivusele ette nähtud, mis kinnitab pigem, et on olemas sellest lepingust *ipso facto* tulenevad kohustused, sealhulgas kohustus hüvitada Sea Handlingu kahjum.

- 93 Neljandaks ei oma asjaolu, et 16. juuni 2003. aasta omavalitsuse volikogu istungil informeeris hageja abilinnapea, kes vastutab transpordi ja liikuvuse eest, volikogu liikmeid asjaolust, et SEA keeldus tema taotlusest edastada talle „vajalikud andmed“ ametiühingutega toimuvate läbirääkimiste kohta, sellist tähtsust, et see võiks kõiki hinnatud näitajaid arvestades kahtluse alla seada komisjoni järeltust omistatavuse kohta.
- 94 Seetõttu ei ole hageja viidatud „vastupidised tunnused“ ei individuaalselt ega tervikuna võetult piisavad, et kahtluse alla seada eespool punktis 77 ja järgmistes punktides hinnatud omistatavuse näitajaid. Seetõttu tuleb järeldada, et komisjon on täitnud tõendamiskohustuse kõnealuste meetmete Itaalia riigile omistatavuse kohta, tuginedes tõsiseltvõetavate, täpsete ja kokkulangevate kaudsete tõendite kogumile.
- 95 Kuivõrd hageja väidab, et sellega seoses on põhjendused ebapiisavad, siis tuleneb sellest samuti, et komisjon on tingimata – ehkki küll kaudselt – lükanud tagasi nende „vastupidiste tunnuste“ tõendusjõu, esitades adekvaatse ja piisava põhjenduse selle kohta vaidlustatud otsuse põhjenduses 209. See põhjendus võimaldab nii hagejal kui Üldkohtul mõista komisjoni arutluskäiku kõnealuste meetmete omistatavusest Itaalia riigile, sealhulgas seoses tõendusjõuga, mida komisjon omistas „vastupidistele tunnustele“, ning seega saab Üldkohus kohtuliku kontrolli raames hinnata selle sisulist õiguspärasust (vt selle kohta 2. detsembri 2009. aasta kohtuotsus komisjon vs. Iirimaa jt, C-89/08 P, EU:C:2009:742, punkt 77).
- 96 Sellest järeldub, et esimene väide tuleb tagasi lükata.

3. Teine väide, mis puudutab ELTL artikli 107 lõike 1 rikkumist, kuna on eiratud erainvestori kriteeriumi

- 97 Vaidlustatud otsuses leidis komisjon, et erainvestor ei oleks toiminud nii nagu SEA, et tagada oma tütarettevõtja Sea Handlingu kasumlikkuse taastamine. Nimelt leidis komisjon sisuliselt, et esiteks „kahjumi katmise mitmeaastane strateegia“ ei vasta „arukalt käituva erainvestori käitumisele“ (vaidlustatud otsuse põhjendus 225), kuna selline investor ei võtaks „[õiguslikult siduvaid] kohustusi mitme aasta kohta pimesi“, vaid hindaks strateegiat hiljem uuesti, lähtudes enne igat uut kapitaliinvesteeringut saneerimiskatsete tulemustest (vaidlustatud otsuse põhjendus 226); teiseks ei viidatud oma tähtsusele vaatamata SEA ja Sea Handlingu äriarengu kavades sellele otsusele katta kahjumit mitme aasta jooksul ega ole neis esitatud alternatiivsete stsenaariumide analüüsi, mida tavaliselt ettevaatlik erainvestor oleks sellises olukorras nõudnud, vaid puudutas üksnes ümberkorraldamise ühte külge, ja et igal juhul ei oleks selline investor sellist investeerimisotsust teinud ilma, et tal oleks vähemalt esialgne hinnang investeeritava kapitali summa kohta või põhjalik audit (vaidlustatud otsuse põhjendused 228, 229, 268, 289 ja 296); kolmandaks oleks selline investor „hinnanud ohtu, et alates esimesest kapitalisüstist peale võib kõnealuste meetmete näol olla tegemist riigiabiga, mis võib olla siseturuga kokkusobimatu, ning oleks vaadelnud kõnealuste abisummade võimaliku tagasinõudmise mõju oma investeeringu tootlusele“ (vaidlustatud otsuse põhjendus 232); neljandaks ei oleks selline investor „teinud 2002. aasta kapitalisüste ilma piisavalt üksikasjaliku äriplaanita, mis oleks põhinenud tõsiselt võetavatel ja usaldusväärsetel eeldustel, mis kirjeldavad piisavalt üksikasjalikult ettevõtja elujõulisuse taastamiseks nõutavaid meetmeid, milles analüüsitakse eri arengustsenaariume ja tõendatakse, et investeering annab investori jaoks dividendide ja osaluse väärtuse suurenemise näol piisavat tulu või muid eeliseid (võttes arvesse sellega seotud äririski)“ (vaidlustatud otsuse põhjendus 236); viiendaks ei oleks selline investor leppinud kasumlikkuse taastamise perspektiiviga ligi kümneaastase ümberkorraldusperioodi lõpuks ilma, et tal oleks eelnevalt „prognoos [...], mis näitaks, et keskpikas või pikas perspektiivis kahjumi katmise strateegia

rakendamisega seotud arvestuslikud tulud, sealhulgas dividendid, omakapitali väärtuse kasv, maine säilitamisega välditav kahju jne on suuremad kui kahjumi katmiseks tehtud rahasüstid“, selle asemel, et viia läbi „ettevõtja Sea Handling müüki“ või kasutada „lähenemi[st], mis näeks ette, et ümberkorraldusaega tuleb lühendada ja leida viis kasumlikkuse taastamiseks mõistliku aja jooksul, et muuta kahjum nii väikeseks kui võimalik“ (vaidlustatud otsuse põhjendused 290, 294 ja 309), ja kuuendaks, et kuna puudus „hinnang[...] [...] SEA maine kahjustamise ulatuse [mis oli seotud lennukite maapealse käitamise abiteenuste üleandmisest kolmandale isikule] või vastutuse kohaldamise ohu või pikaajalise [kasumlikkuse taastamise] kohta“, siis oleks arukas investor jätnud tegemata investeeringu niivõrd suure summa kohta nagu see, mille kohta on antud tagasinõudmise korraldus (vaidlustatud otsuse põhjendused 292 ja 293).

- 98 Hageja leiab, et vaidlustatud otsuses esitatud kaalutlused erainvestori kriteeriumi kohaldamise kohta on põhjendamata ja et komisjon ei ole sellega seoses tõendamiskohustust täitnud. On vaja taastada SEA tegevuse erinevad etapid, et analüüsida, kas see tegevus oli majanduslikult mõistlik erainvestori kriteeriumi valguses, nagu seda on kohtupraktikas tõlgendatud.
- 99 Hageja sõnul oli SEA otsuse võõrandada lennukite maapealse käitamise abiteenustega seotud tegevus ja anda see uuele äriühingule, keda ta ise tervikuna kontrollis, eesmärk esiteks järgida liidu õigusest tulenevaid kohustusi ja teiseks kasutada ära võimalusi areneda, mis tulenesid direktiiviga 96/67 vajalikuks muutunud sektori liberaliseerimisest. Siiski pidi Sea Handling alguses tegelema majanduslikult eriti delikaatse olukorraga. Selle olukorraga hakkama saamiseks algatas SEA maapealse käitamise sektori saneerimisprogrammi, tuginedes kolmele sambale: esiteks strateegilise partneri otsimine, teiseks personalikulude järk-järgult vähendamine, kolmandaks selle sektori saneerimine puhtalt majanduslikust seisukohast, rakendades Sea Handlingu äriplaani perioodil 2003–2007. Neid meetmeid rakendades oli SEA lootnud oma maapealse käitamise abiteenuste kasumlikkuse taastamist kolme aasta jooksul või hiljemalt enne 2007. aastat. Tema sõnul näitasid 2003. ja 2004. aasta tulemused SEA tegevuse mõistlikkust.
- 100 Siiski on hageja sõnul mitu sündmust, mis leidsid aset SEA tahtest sõltumatult ja mis aeglustasid saneerimise eesmärgi saavutamist. Kõnealusel perioodil tehtud majanduslikud hinnangud näitavad siiski, et SEA strateegia oli majanduslikult ratsionaalne, kuna see võimaldas Sea Handlingu saneerimist. 1. juuni 2011. aasta majandusuuring „Sea Handling – turumajanduse tingimustes tegutseva erainvestori kriteeriumi kohaldamine“ (edaspidi „hageja viidatud majandusuuring“) kinnitab seda hinnangut.
- 101 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.
- 102 Tingimused, millele meede peab vastama, et kuuluda mõiste „abi“ alla ELTL artikli 107 tähenduses, ei ole täidetud, kui ettevõtja, kes abi sai, võiks saada sama eelise nagu see, mille ta saab riigi vahenditest, tavapärastele turutingimustele vastavatel asjaoludel, ning see hinnang antakse põhimõtteliselt turutingimustes tegutseva erainvestori kriteeriumi kohaldamise teel (vt selle kohta 5. juuni 2012. aasta kohtuotsus komisjon vs. EDF jt, C-124/10 P, EU:C:2012:318, punkt 78, ja 24. jaanuari 2013. aasta kohtuotsus Frucona Košice vs. komisjon, C-73/11 P, EU:C:2013:32, punkt 70, ja 25. juuni 2015. aasta kohtuotsus SACE ja Sace BT vs. komisjon, T-305/13, EU:T:2015:435, punkt 91).
- 103 Niisiis on erainvestori kriteeriumi kohaldamise eesmärk teha kindlaks, kas ettevõtjale riigi vahenditest mis tahes vormis antud eelis on niisugune, mis selle tagajärgi arvesse võttes moonutab või võib moonutada konkurentsi ja kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust (5. juuni 2012. aasta kohtuotsus komisjon vs. EDF jt, C-124/10 P, EU:C:2012:318, punkt 89; vt samuti 25. juuni 2015. aasta kohtuotsus SACE ja Sace BT vs. komisjon, T-305/13, EU:T:2015:435, punkt 92 ja seal viidatud kohtupraktika). Täpsemalt on vaja hinnata, kas sarnastel asjaoludel oleks asjaomase ametiasutusega võrreldava suurusega erainvestor, kes tegutseb turumajanduse tavapärastes tingimustes, teinud kõnealuse kapitalisisendi. Eelkõige tuleb küsida, kas erainvestor oleks viinud samad tehingud läbi

samadel tingimustel (vt selle kohta 6. märtsi 2003. aasta kohtuotsus Westdeutsche Landesbank Girozentrale ja Land Nordrhein-Westfalen vs. komisjon, T-228/99 ja T-233/99, EU:T:2003:57, punkt 245 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 104 Selleks et teha kindlaks, kas asjaomane liikmesriik või avalik-õiguslik üksus tegutses nagu turumajanduse tingimustes tegutsev arukas investor, tuleb lähtuda asjaomaste meetmete võtmise ajal kehtinud raamistikust, et hinnata riigi või avalik-õigusliku üksuse tegevuse majanduslikku ratsionaalsust, ja seega igal juhul hoiduda hinnangu andmisest varasema olukorra alusel. Riigi osalusega ettevõtja ja erakapitalil põhineva ettevõtja tegevuse võrdlemisel tuleb lähtuda suhtumisest, mis oleks erainvestoril olnud kõnealuse tehingu tegemisel, pidades silmas sel ajal kättesaadavat teavet ja prognoositud arenguid, mis on ainsana asjasse puutuvad erainvestori kriteeriumi kohaldamisel. Seetõttu ei saa tagasiulatuv järeldus asjaomase liikmesriigi või ametiasutuse läbi viidud tehingu tegeliku kasumlikkuse kohta või hilisemad põhjendused tegelikult valitud toimimisviisi kohta olla selleks otstarbeks piisavad ning ei oma asjas tähtsust. See kehtib eelkõige, kui sarnaselt siinse asjaga analüüsib komisjon, kas esines riigiabi seoses meetmetega, mida talle ei teatatud või mille asjaomane ametiasutus on juba analüüsi hetkeks ellu viinud (vt selle kohta 5. juuni 2012. aasta kohtuotsus komisjon vs. EDF jt, C-124/10 P, EU:C:2012:318, punktid 85, 104 ja 105; 30. novembri 2016. aasta kohtuotsus komisjon vs. Prantsusmaa ja Orange, C-486/15 P, EU:C:2016:912, punktid 139 ja 140, ja 25. juuni 2015. aasta kohtuotsus SACE ja Sace BT vs. komisjon, T-305/13, EU:T:2015:435, punktid 93 ja 94 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 105 Sellega seoses on kohtupraktikas täpsustatud esiteks, et kui komisjon kontrollis, kas erainvestori kriteeriumi kohaldatavuse ja kohaldamise tingimused on täidetud, võis ta asjasse puutuva liikmesriigi esitatud asjakohase teabe kontrollimisest keelduda üksnes siis, kui esitatud tõendid olid koostatud pärast kõnealuse investeeringu tegemise otsuse vastuvõtmist, ja teiseks, et võis osutada asjakohaseks teave nende sündmuste kohta, mis puudutavad riikliku meetme kehtestamise kuupäevale eelnenud perioodi, ja mis olid sellel kuupäeval olemas, juhul kui selline teave aitas selgitada, kas kõnealune meede kujutab endast eelist ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses (vt selle kohta 1. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Electrabel ja Dunamenti Erömű vs. komisjon, C-357/14 P, EU:C:2015:642, punktid 103–105, ja 25. juuni 2015. aasta kohtuotsus SACE ja Sace BT vs. komisjon, T-305/13, EU:T:2015:435, punkt 96 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 106 Vastavalt tõendamiskoormise põhimõtetele riigiabi valdkonnas tuleb tõendid riigiabi olemasolu kohta esitada komisjonil. Selleks on ta kohustatud viima hoolikalt ja erapooletult läbi asjaomaste meetmete uurimise menetluse, et tal oleks abi olemasolu ning vajaduse korral abi siseturuga kokkusobimatuse ja ebaseaduslikkuse kohta lõpliku otsuse tegemisel olemas võimalikult täielikud ja usaldusväärsed tõendid. Mis puudutab nõutud tõendatuse taset, siis tõendite laad, mille komisjon peab esitama, sõltub suures osas kavandatava riikliku meetme olemusest (vt selle kohta 3. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Prantsusmaa vs. komisjon, C-559/12 P, EU:C:2014:217, punktid 63 ja 66, ja 25. juuni 2015. aasta kohtuotsus SACE ja Sace BT vs. komisjon, T-305/13, EU:T:2015:435, punkt 95 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 107 Lisaks nõuab komisjonipoolne uurimine selle väljaselgitamiseks, kas konkreetseid meetmeid võib lugeda riigiabiks põhjusel, et ametiasutused ei ole tegutsenud nagu erainvestor, keerulise majandusliku hinnangu andmist. Kuid liidu kohus ei saa komisjoni antud keeruliste majanduslike hinnangute kontrollimise raames riigiabi valdkonnas asendada komisjoni majanduslikku hinnangut enda omaga (vt 24. jaanuari 2013. aasta kohtuotsus Frucona Košice vs. komisjon, C-73/11 P, EU:C:2013:32, punktid 74 ja 75 ja seal viidatud kohtupraktika; 21. märtsi 2013. aasta kohtuotsus komisjon vs. Buczek Automotive, C-405/11 P, ei avaldata, EU:C:2013:186, punktid 48 ja 49; 30. novembri 2016. aasta kohtuotsus komisjon vs. Prantsusmaa ja Orange, C-486/15 P, EU:C:2016:912, punkt 91, ja 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus komisjon vs. Frucona Košice, C-300/16 P, EU:C:2017:706, punktid 62 ja 63), ning ta peab piirduma menetlus- ja põhjendamisnormide järgimise, vaidlustatud otsuse tegemise aluseks olevate asjaolude sisulise õigsuse, nende faktiliste asjaolude hindamisel ilmsete hindamisvigade või võimu kuritarvitamise puudumise kindlakstegemisega (vt 15. jaanuari 2015. aasta

kohtuotsus Prantsusmaa vs. komisjon, T-1/12, EU:T:2015:17, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika, ja 16. märtsi 2016. aasta kohtuotsus Frucona Košice vs. komisjon, T-103/14, EU:T:2016:152, punktid 144–146 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 108 Tõendamaks, et komisjon on teinud asjaolude hindamisel ilmse vea, mis võiks põhjendada vaidlustatud otsuse tühistamist, peavad hagejate esitatud tõendid olema piisavad, et võtta otsuses esitatud faktide hinnangutelt usutavus (vt 9. detsembri 2015. aasta kohtuotsus Kreeka ja Ellinikos Chrysos vs. komisjon, T-233/11 ja T-262/11, EU:T:2015:948, punkt 82 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 109 Liidu kohus peab mitte ainult tegema kindlaks, kas esitatud tõendid vastavad tegelikkusele, on usaldusväärsed ja sidusad, vaid ta peab kontrollima ka seda, kas need tõendid sisaldavad kogu asjakohast teavet, mida keerulise olukorra hindamisel tuleb arvesse võtta, ning kas kõnealused tõendid toetavad järeldusi, mis nende pinnalt on tehtud (vt 24. jaanuari 2013. aasta kohtuotsus Frucona Košice vs. komisjon, C-73/11 P, EU:C:2013:32, punkt 76 ja seal viidatud kohtupraktika; 21. märtsi 2013. aasta kohtuotsus komisjon vs. Buczek Automotive, C-405/11 P, ei avaldata, EU:C:2013:186, punkt 50; 30. novembri 2016. aasta kohtuotsus komisjon vs. Prantsusmaa ja Orange, C-486/15 P, EU:C:2016:912, punkt 91, ja 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus komisjon vs. Frucona Košice, C-300/16 P, EU:C:2017:706, punkt 64).
- 110 Euroopa Kohus on veel täpsustanud, et erainvestori kriteeriumi kohaldamisel peab komisjon andma üldhinnangu, võttes arvesse kõiki asja olulisi tegureid, mille alusel on võimalik kindlaks teha, kas abi saanud ettevõtja ei oleks sellist soodustust kindlasti saanud eraõiguslikult võlausaldajalt. Selles osas omab esmalt tähtsust igasugune informatsioon, mis võib mõjutada olulisel määral otsuse tegemisel tavaliselt ettevaatlikku ja hoolsat eraõiguslikku võlausaldajat, kes on avalik-õigusliku võlausaldajaga võimalikult sarnases olukorras ning nõuab võla tasumist makseraskustes olevalt võlgnikult. Teiselt poolt on eraõigusliku võlausaldaja kriteeriumi kohaldamisel ainsana asjakohased investeerimisotsuse tegemise hetkel olemasolevad tõendid ja prognoositavad arengud (vt 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus komisjon vs. Frucona Košice, C-300/16 P, EU:C:2017:706, punktid 59–61 ja seal viidatud kohtupraktika). Nimelt ei ole komisjonil kohustust hinnata mingit infot, kui esitatud tõendid on koostatud pärast seda, kui tehti kõnealuse investeeringu otsus, ning need ei vabasta asjaomast liikmesriiki kohustusest anda eelnev asjakohane hinnang oma investeeringu kasumlikkusele, enne selle investeeringu läbiviimist (vt selle kohta 23. novembri 2017. aasta kohtuotsus SACE ja Sace BT vs. komisjon, C-472/15 P, ei avaldata, EU:C:2017:885, punkt 107 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 111 Neid kohtupraktikast tulenevaid kriteeriume arvestades tuleb analüüsida, kas komisjonil oli õigus järeldada, et SEA 2002. aasta olukorras olev erainvestor ei oleks võtnud analoogset kohustust, et garanteerida oma tütaretevõtja Sea Handlingu majanduslikku ellujäämist ja võimaldada tema kasumlikkuse taastamist.
- 112 Sellega seoses tuleb märkida, et Itaalia ametiasutused üritasid tõepoolest tõendada, et nad on järginud erainvestori kriteeriumi, esitades pikalt ja kordustega oma keerulist strateegiat Sea Handlingu pikaajaliseks ümberkorraldamiseks SEA kontsernis, mida põhjendasid mitu äriarengu kava ja ümberkorraldamiskava, hageja viidatud majandusuuring ning investeeringud, mis nende sõnul pakkusid pikaajalise kasumlikkuse väljavaadet vastavalt 21. märtsi 1991. aasta kohtuotsusele Itaalia vs. komisjon (C-303/88, EU:C:1991:136, punktid 21 ja 22). Sellega seoses rõhutasid nad vajadust säilitada SEA kontserni mainet, tagades eelkõige teenuste kvaliteedi, vajadust maksimeerida tema kogukasumit, tõenäosust saada olulist kaudset kasu lennukite maapealse käitamise abiteenuste sektori eraldamisest ja vajadust võõrandada see parimatel majanduslikel tingimustel.
- 113 Seevastu tuleb sarnaselt komisjoniga märkida, et Itaalia ametiasutused on ilmselgelt jätnud esitamata haldusmenetluse käigus esiteks prognoosid või arvulised hinnangud Sea Handlingu kapitalivajaduste kohta sellise investori seisukohast, kes on 2002. aasta olukorras, vähemalt esimesel viieaastasel perioodil, ning võimaliku kasu kohta, mida selline investor võis mõistlikult oodata „investeeringute tootluse“ tähenduses, mida võib võrrelda kõnealuste kapitali suurendamise meetmetega kaasnenud

kohustustega. Teiseks ei tõendanud nad, nagu puuduks majanduslik ratsionaalsus võimalikel asenduslahendustel, näiteks maapealse käitluse abiteenuste sektori likvideerimine või selle (osaliselt või tervikuna) delegeerimine välisele teenusepakkujale, mille puhul ei hinnanud nad piisavalt konkreetseid arvandmeid ja arvutusi abiks võttes ei kulusid ega võimalikke eeliseid. Selles tuleneb tingimata, et Itaalia ametiasutused, SEA ja Sea Handling loobusid läbi viimast ja komisjonile esitamast „kulude ja tulude“ suhte võrdlust, mis erainvestori tegevuse iga erineva alternatiivse stsenaariumiga kaasneks.

- 114 Niisiis hageja viidatud majandusuuring, mis tugineb küll 2003.–2007. aastate äriplaanile (nimelt „äriplaan 2003–2007“), piirdub põgusalt võimalike alternatiivsete stsenaariumite esiletõstmisega, mille hulgas on Sea Handlingu likvideerimine, ning kinnitusega, et selline lähenemine oleks tekitanud „arvestatavad väljumiskulud“, ilma et ta üritaks neid arvuliselt esitada ja võrrelda kõnealuste kapitali suurendamise meetmetega tekkinud kuludega, vaatamata asjaolule, et seal rõhutati, et arukas erainvestor oleks sellise võrdluse läbi viinud. Need lühidad ja vastuolulised kinnitused hageja viidatud majandusuuringus näitavad, et SEA ja Itaalia ametiasutused ei hinnanud 2002. aastal ühtegi muud majanduslikult ratsionaalset võimalust peale Sea Handlingu kapitali tingimusteta suurendamise SEA kontserni sees, nagu SEA oli valinud, esmalt viieks aastaks ja mida seejärel jätkati ka pärast 2007. aastat. Lisaks, nagu komisjon põhjendatult tuvastas vaidlustatud otsuse põhjenduses 308, on see uuring ainus tõeline kolmandast isikust „majanduseksperdi“ analüüs, mida Itaalia ametiasutused olid nõudnud, kuid mis koostati pärast vaidlustatud meetmete võtmist. Kuid kuupäev, millal tuleb hinnata meetme majanduslikku ratsionaalsust erainvestori kriteeriumi alusel, on selle meetme võtmise kuupäev (vt selle kohta 5. juuni 2012. aasta kohtuotsus komisjon vs. EDF jt, C-124/10 P, EU:C:2012:318, punktid 85, 104 ja 105; 30. novembri 2016. aasta kohtuotsus komisjon vs. Prantsusmaa ja Orange, C-486/15 P, EU:C:2016:912, punktid 139 ja 140, ja 25. juuni 2015. aasta kohtuotsus SACE ja Sace BT vs. komisjon, T-305/13, EU:T:2015:435, punktid 93 ja 94 ja seal viidatud kohtupraktika). Hageja viidatud majandusuuring ei saa seega anda „tagasiulatavat“ põhjendust, tuginedes Sea Handlingu majandusliku olukorra paranemisele, mis tuvastati 2011. aastal. Nimelt ei tuvastanud Itaalia ametiasutused – ja nende hulgas ka hageja – ei haldusmenetluse käigus (vaidlustatud otsuse põhjendus 308 *in fine*) ega kohtumenetluse käigus, et 2002. aastal või vähemalt enne väidetavat lõppkuupäeva 2007. aastal olid nad teinud Sea Handlingu finantsolukorra auditi (vaidlustatud otsuse põhjendused 268 ja 289) või nõudnud analoogse majandusanalüüsi tegemist, mis seekord on tulevikku suunatud, et kontrollida nende tegevuse majanduslikku ratsionaalsust.
- 115 Teiseks kinnitab seda hinnangut SEA ja Sea Handlingu äriarengu kavad, nimelt „konsolideeritud äriplaan 2002–2006“ (Business Plan Consolidato 2002–2006), „äriplaan 2003–2007“, „strateegiline kava aastateks 2007–2012“, „strateegiline kava aastateks 2009–2016“ ja „äriplaan 2011–2013“ (vaidlustatud otsuse põhjendused 269–296). Nagu komisjon märkis sisuliselt vaidlustatud otsuse põhjendustes 226, 229 ja 290, ilma et hageja sellele vastu oleks väinud, ei maini need erinevad plaanid ja kavad SEA kapitali suurendamise strateegiat, ehkki see oli hädavajalik Sea Handlingu kavandatud ümberkorraldamise õnnestumiseks, tagades ajutiselt tema majandusliku püsijäämise, vaid keskendusid üksnes ümberkorraldamise sellele aspektile, mille eesmärk oli tema kasumlikkuse taastamine. Nagu vaidlustatud otsuse põhjenduses 290 on kokku võetud, siis jättes arvesse võtmata kõnealused kapitali suurendamise meetmed, ei nähtud nendes plaanides ja kavades ette ka keskpikka või pikka hinnangut või prognoosi nende kogukuludest (mis ulatusid lõpuks kapitali suurendamiseni kogusummas 360 miljonit eurot) ja nende võimalikku kasumit, olenevalt olukorrast dividendide näol, osaluse väärtuse säilitamise või suurendamise näol, kaubamärkide valdkonnas välditud kahjude näol.
- 116 Samuti ilmneb vaidlustatud otsuse põhjendustest 292 ja 293, et Itaalia ametiasutused ja SEA ei hinnanud arvuliselt kahju, mis oli seotud maine kaotusega, mis SEA-le oleks võinud tekkida lennukite maapealse käitluse abiteenuste üleandmisel kolmandale isikule, kes ei taga sama tasemega kvaliteeti, ehkki SEA „[oli] ise väitnud, et sellise kahju suurust saab hõlpsalt kindlaks määrata turu-uuringu abil“. Nimelt piirdusid nad delegeerimisega seotud kulude arvutustega, mille põhjendatust on komisjon vaidlustatud otsuse põhjendustes 257–259 kahtluse alla seadnud.

- 117 Kolmandaks, mis puudutab täpsemalt 2002. aasta olukorras oleva aruka erainvestori seisukohast kapitali suurendamiseks vajalikke summasid, siis tuleb märkida, et hageja ei esitanud kohtumenetluse käigus rohkem täpsustusi. Nimelt ei ole peale 26. märtsi 2002. aasta ametiühingute lepingu vormis tehtud kapitali suurendamise otsuse mingit teavet, olgu see kas või tulevase prognoosi vormis, mis puudutaks summasid, mida selles faasis SEA ja Itaalia ametiasutused olid olenevalt asjaoludest kavatsenud investeerida Sea Handlingusse esimese viieaastase perioodi jooksul. Hageja viidatud majandusuuring kinnitab pigem, et 2002. aastal ei tehtud sellist prognoosi kuni 2005. aastani, mis oli „äriplaanis 2003–2007“ algselt kavandatud kasumlikkuse taastamise aeg. Seevastu piirdub hageja ebamääraste ja üldiste kaalutluste esitamisega, mis on seotud ümberkorraldamise üldise strateegiaga ja väidetava vajadusega saneerida Sea Handlingut SEA kontserni siseselt, et võimaldada tal kasumlikkust taastada. Vajadus näha ette täpne plaan koos realistliku hinnanguga sellele, kui tasuv on järjestikuste kapitali suurendamiste investering, oli aga seda vajalikum, kui võtta arvesse 26. märtsi 2002. aasta ametiühingute lepingus ette nähtud kohustuste mitmeaastast laadi. Komisjon leidis niisiis põhjendatult, et 2002. aasta kapitali suurendamise otsus tehti tingimusteta ja sõltumatult konkreetsetest prognoosidest SEA Handlingu võimalikule kapitalivajadusele kindla perioodi vältel, ning sõltus üksnes kahjumist ja vajadusest seda kahjumit igal aastal tulevikus katta, sõltumata nende ulatusest ja Sea Handlingu ümberkorraldamise viisist, kestusest ja täpsest eesmärgist. Lisaks, pärast 2006/2007. aastal toimunud lõpetamist, mille põhjuseks oli Alitalia „de-hubbing“, ei olnud SEA ja Sea Handling täpsustanud kas ja mis ulatuses võis kapitali suurendamise strateegia jätkamine aidata mingil hetkel müüa Sea Handlingut parimatel tingimustel, päästa SEA kontserni kui terviku mainet või pakkuda vähemalt üleminekuperioodi jooksul parimaid garantiisid nende teenuste osutamise ja seoses vertikaalse integreerimise tõttu.
- 118 Neljandaks kinnitas hageja, et peale ümberkorraldusega seotud sekkumiste raske aspekti käsitlesid äriarengu kavad ja ümberkorralduskavad ka kapitali suurendamise aspekti. Niisiis väitis ta sisuliselt üksnes seda, et aastate jooksul ja sõltuvalt ajaolude olulistest muutustest oli ümberkorralduse aspekti väidetavalt mitte-ootuspäraselt oluliselt muudetud, ilma et ta oleks siiski esitanud analoogse argumenti kapitali suurendamise meetmete kohta, mille ulatus sõltus tingimata Sea Handlingu iga-aastase kahjumi suurusest.
- 119 Neil asjaoludel ei saa hageja argumentid, mis puudutavad üksnes ümberkorralduse aspekti ning komisjoni väidetavaid vigu ja tegematajätmisi selles kontekstis, tõendada ilmseid vigu komisjoni hinnangus erainvestori kriteeriumi järgimata jätmisele seoses kõnealuste kapitali suurendamise meetmetega, mis tuginevad 2002. aastal tehtud põhimõttelisele otsusele, ega seada kahtluse alla komisjoni teesi põhjendatust, et SEA oleks võinud võtta vastu ja rakendada rangema või lühemaajalise ümberkorralduskava, et piirata Sea Handlingu kahjumit miinimumiga (vaidlustatud otsuse põhjendused 247, 290, 294 ja 309).
- 120 Võttes arvesse eelnevaid kaalutlusi, võis komisjon ilmset hindamisviga tegemata teha järeldused, millele on viidatud eespool punktis 97.
- 121 Ükski hageja esitatud argumentidest ei võimalda seda järeldust kahtluse alla seada.
- 122 Esiteks seoses sellega, et puudusid muud lahendused, sealhulgas lennukite maapealse käitamine abiteenuste haru võõrandamine, ilmneb vaidlustatud otsuse põhjendustest 248–255, et komisjon lükkas tagasi SEA vastuväited, kuna need olid sisuliselt põhjendamata, ebausutavad ja osaliselt edutud. Esiteks lükkas ta tagasi väite, et kolmandatest isikutest ettevõtjaid huvitasid vaid teatud kõige kasumlikumad teenused, mida peale asjaolu, et kaks osalise müügi menetlust olid läbi kukkunud, ei kinnitanud „mitte ükski kindel tõendav asjaolu, samas kui paljudele teenuseosutajatele [oli] väljastatud tegevusluba Itaalias tegutsemiseks, sealhulgas Malpensa ja Linate lennujaamas teenuste osutamiseks“ (vaidlustatud otsuse põhjendused 248–250). Teiseks, mis puudutab kolmandatest isikutest ettevõtjate suutlikkust, siis seadis komisjon kahtluse alla, kui tulemuslikud ja usutavad on eelkõige „pinnapealsed väited Milano lennujaamades tegutsevate teiste teenuseosutajate väidetavalt negatiivse majandusliku seisundi kohta või nende poolt tegutsemiseks kasutatavate ressursside kohta“, ja väite kohta, et „ühelgi

teenuseosutajal ei ole selleks vajalikke ressursse“, ehkki „SEA väitel on 84 teenuseosutajale väljastatud tegevusluba teenuste osutamiseks Linate ja Malpensa lennujaamades“. Ta tõi muuseas välja konkreetse tõendi puudumise selle kohta, et „kolmandast isikust teenuseosutaja ei saa tagada teenuse osutamist sellisel kvaliteeditasemel, mis on nõutav SEA valitud ärimudeli nõuetekohaseks toimimiseks“ (vaidlustatud otsuse põhjendused 251, 252 ja 254). Lõpuks heidab komisjon SEA-le ette, et ta ei tõendanud, et puudus „võimalus delegeerida vaid üks osa tegevusest, mitte aga kõik korraga“ (vaidlustatud otsuse põhjendused 253 ja 254).

123 Selle üksikasjaliku analüüsi vastu esitab hageja vaid ebamääraseid ja tõendamata väiteid. Nimelt piirdub ta ilma põhjendusteta kinnitusega, et puudusid ettevõtjad, kes suudaks esitada lennukite maapealse käitamise abiteenuste kõikehõlmava pakkumise, ja et Milano lennujaamades tegutsevad maapealse käitamise teenuste osutajate pakutavad teenused ei olnud väga usaldusväärsed ja kvaliteetsed. Niisiis kordab ta üksnes argumente, mille ta oli esitanud haldusmenetluse käigus ja mille komisjon vaidlustatud otsuses põhjendatult tagasi lükkas.

124 Teiseks, mis puudutab Sea Handlingu pakutud teenuste kolmandatele ettevõtjatele delegeerimise sobimatust, siis ilmnevad Itaalia ametiasutuste argumentide kokkuvõttest, mis on esitatud vaidlustatud otsuse põhjenduses 81, järgmised asjaolud:

„Otsuse tegemisel oli ka teisi põhjendusi peale ettevõtja SEA Handling kahjumi arvelt kaudse materiaalse kasumi tekitamise, nagu näiteks: a) võimalus saavutada kaudseid majanduslikke eeliseid ema- ja tütarettvõtja ärisuhete abil; b) välispakkuja kasutamise keerulisus asjaomase olukorra taustal, seda nii majanduskulude kui ka kontserni vastutuse tõttu avaliku sektori asutuste ees; c) vajadus säilitada kontserni head mainet ja d) riigi ees õigusaktidest ja halduslepingust tulenevalt võetud kohustused.“

125 Samuti kinnitas SEA haldusmenetluses, nagu on vaidlustatud otsuse põhjenduses 115 kokkuvõtlikult esitatud, et „maapealse käitluse teenuste osutamisest loobumine oleks suurendanud ettevõtja kulusid, kuivõrd tal oli kohustus tagada teenuste haldamine hädaolukorras ja ootamatute sündmuste korral“, ja et tema hinnangu kohaselt „oli mastaabiefektist tulenev kokkuhoid 2003. aastal ligikaudu 10,7 miljonit eurot ja 2010. aastal 8,7 miljonit eurot, mis saavutati tänu ettevõtja Sea Handling madalatele personalikuludele valvekohustuse täitmisel selle asemel, et luua ja hoida ülal eraldi meeskonda“.

126 Vaidlustatud otsuse põhjendustest 256–260 ilmneb, et komisjon seadis kahtluse alla SEA esitatud teenuste delegeerimise kulud, kuna need tuginesid „suvalisele“ kordajale ja täistööajale taandatud töötajate (FTE) arvu „ebareaalsel“ arvutusel. Selles kontekstis tõi komisjon esile, et puudus reaalsem hinnang, mis põhineb tegeliku kulu arvutamisel, mida Sea Handling tavaliselt nõudis sisse SEA-lt oma teenuste eest, ja FTE arvul, mis keskmiselt ühe aasta jooksul on kantud. Lisaks heidab komisjon SEA-le ette, et ta ei võrrelnud teenuste delegeerimise väidetavaid kulusid ja kõnealuste kapitali suurendamise meetmetega (kahjumi katmine) seotud kulusid, „mida oleks võinud vältida, delegeerides maapealse käitluse teenused osaliselt või tervikuna konkurentsivõimelisemale välisele teenuseosutajale“.

127 Üldkohtule esitatud menetlusdokumentides piirdus hageja sisuliselt nende argumentide kordamisega, mida Itaalia ametiasutused olid haldusmenetluses esitanud ja mida mainiti vaidlustatud otsuse põhjenduses 81 (vt punkt 124 eespool), ilma et ta esitaks siiski täpseid argumente, mis võiks kahtluse alla seada komisjoni hinnangut vaidlustatud otsuses. Eelkõige tuleb märkida, et Itaalia ametiasutused, SEA või Sea Handling ei täpsustanud kordagi, mis oleks olnud oletuslikud kulud ja tulud, kui teenus delegeeritaks ja seega lennukite maapealse käitamise abiteenuseid pakuks kolmas ettevõtja, ega esitanud sellise kulude-tulude bilansi võrdlust nende kulude ja tuludega, mis on seotud nii kõnealuste kapitali suurendamise meetmetega kui ka Sea Handlingu vertikaalse integreerimisega SEA kontserni.

- 128 Lisaks, nagu vaidlustatud otsuse põhjenduses 293 märgiti, millele hageja iseenesest vastu ei vaielnud, loobusid Itaalia ametiasutused ja SEA haldusmenetluse käigus täpsustamast konkreetseid arvandmeid, mis toetaks SEA maine väidetava kahjustamise ulatust, kui delegeeritaks lennukite maapealse käitamise abiteenused, mille nõutud kvaliteeditaset SEA ei taga või kontrolli (vaidlustatud otsuse põhjendus 292; vt punkt 116 eespool).
- 129 Mis puudutab kolmandaks argumenti, et SEA-poolse ettevõtja valiku mõju saab hinnata üksnes pikas perspektiivis, nii et SEA ei saa loobuda oma valikust ilma, et ta oleks oodanud vajalikku aega, et hinnata selle ettevõtja tulemusi, siis piisab märkimisest, et erainvestori kriteeriumi asjasse puutuv küsimus ei ole see, et SEA pidi loobuma teatud valikutest ilma nende pikaajalist mõju teadmata, vaid see, et ta hindas kulusid ja tulusid hetkel, kui ta tegi oma otsuse suurendada tütarettevõtja Sea Handling kapitali, mida ta ilmselgelt siinses asjas ei olnud teinud (vt punktid 112–116 eespool). Samuti ei saa arvesse võtta Sea Handlingu majandustulemusi, olgu need kuidahes positiivsed alates 2008. aastast (mis järgneb 2002. aasta investeerimisotsusele), et hinnata erainvestori kriteeriumi (vt punktid 104 ja 110 eespool) ega heastada seda, et puudus SEA valitud strateegia kulude ja tulude *ex ante* hinnang.
- 130 Neljandaks asjaolu, et Sea Handlingu saneerimisstrateegia ei ohustanud SEA finantsstabiilsust ja et SEA maksis dividende, ei ole piisav näitamaks, et läbi viidud kapitali suurendamised olid toimunud erainvestori kriteeriumiga kooskõlas, ning on seetõttu tulemusetu.
- 131 Viiendaks ja viimaseks ei tõenda hageja viidatud majandusuuring, et kapitali suurendamised vastavad erainvestori kriteeriumile. Nagu märgiti eespool punktis 114, on selles uuringus viidatud vaid lühidalt võimalikele alternatiivsetele stsenaariumidele, mille hulgas on Sea Handlingu likvideerimine, ning väidetud et selline lähenemine oleks tekitanud „arvestatavad väljumiskulud“, ilma et ta üritaks neid arvuliselt esitada ja võrrelda kõnealuste meetmetega tekkinud kuludega, vaatamata asjaolule, et seal rõhutati, et arukas erainvestor oleks sellise võrdluse teinud.
- 132 Seetõttu ei ole hageja tõendanud, et komisjon tegi ilmse hindamisvea, lükates tagasi tema argumendi, et siinses asjas on erainvestori kriteeriumi järgitud. Seetõttu tuleb teine väide tagasi lükata.

[...]

IV. Kohtukulud

- 212 Vastavalt kodukorra artikli 134 lõikele 1 on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna kohtuotsus on tehtud hageja kahjuks, tuleb kohtukulud, sealhulgas ajutiste meetme kohaldamisega seotud kulud, vastavalt komisjoni nõudele välja mõista hagejalt.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (kolmas koda laiendatud koosseisus)

otsustab:

1. Jätta hagi rahuldamata.

2. Mõista Comune di Milanolt välja kohtukulud, sealhulgas ajutiste meetmete kohaldamise menetlusega seotud kulud.

Van der Woude

Kreuschitz

Forrester

Póftorak

Perillo

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 13. detsembril 2018 Luxembourgis.

Allkirjad